

Fylkesmannen i Vest-Agder

ÅRSRAPPORT

for
Fylkesmannen i Vest-Agder

2007

FORORD

Fylkesmannen i Vest-Agder legger med dette fram årsrapporten for 2007. Det vises til føringene for rapporten, samt tildelingsbrevet 2007 og de resultatområdene i embetsoppdraget hvor rapporteringen legges til denne årsrapporten. Det er et stort antall resultatområder som rapporteres under kapittel 3 i henhold til embetsoppdraget.

Avslutningsvis i årsrapporten er det lagt lenker til aktuelle avdelingsvise rapporter. For øvrig vises til vår nettside www.fmva.no hvor samtlige rapporter er allment tilgjengelig under ”Rapporter/foredrag”.

Kristiansand, 3. mars 2008

Ann-Kristin Olsen
Fylkesmann

Lars Erik Lyngdal
Ass. fylkesmann

FORORD	2
1. TILSTANDEN I FYLKET OG I EMBETET	5
1.1 Tilstanden i fylket	5
1.2 Tilstanden i embetet	12
1.2.1 Budsjett	12
1.2.2 Elektronisk forvaltning	12
1.2.3 Ledelse, organisering og styring	12
1.2.4 Saksbehandling og rettssikkerhet	14
2. SENTRALE POLITISKE FØRINGER	16
2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor	16
2.1.1 Generelle samordningsoppgaver	16
2.1.2 Fornyning av offentlig sektor	17
2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting	17
2.2.1 Oppgaver for Sosial- og helsedirektoratet	17
2.2.2 Oppgaver for Statens Helsetilsyn	19
2.3 Oppvekst, familie, barnehager og utdanning	20
2.3.1 Barnehager og utdanning	20
2.3.2 Barnevern	22
2.3.3 Gransking av barnehjem	23
2.3.4 Familierett og Familievern	24
2.3.5 Likestilling	24
2.4 Arealdisponering og byggesaker	25
2.4.1 Dispensasjonssaker og plansaker	25
2.4.2 Formidling av nasjonal miljøvernpolitikk (St.meld. nr. 26 (2006-2007))	25
2.4.3 Samfunnssikkerhet og beredskap	26
2.4.4 Oppfølging av strandsonen	26
2.4.5 Sikring av fjellområder gjennom en helhetlig arealpolitikk	26
2.4.6 Landbruksinteressene i planarbeidet	27
2.4.7. Oppfølging av rikspolitiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging	27
2.5 Landbruksbasert næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern	28
2.5.1 Biologisk mangfold	28
2.5.2 Formidling av landbrukspolitikken	30
2.5.3 Skog og bioenergi	30
2.5.4 Verneplanarbeidet og forvaltningsplaner	31
2.5.5 Rovvilt	31
2.5.6 Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder	31
2.5.7 Vannrammedirektivet	32
2.5.8 Tilsyn med prioriterte helse- og miljøfarlige kjemikalier	32
2.5.9 Avløp	33
2.5.10 Miljøstatus	33
2.5.11 Forurensede sedimenter	33
2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap	34
2.6.1 Samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige utfordringer	35
2.6.2 Pådriver og veileder for forebyggende samfunnssikkerhet	35

Fylkesmannen i Vest-Agder - Årsrapport 2007

2.6.3 Helse- og sosialberedskapen	35
2.6.4 Bistand til Kystdirektoratet ved statlige aksjoner	36
3. RESULTATOMRÅDENE	36
3.1 Landbruks- og matdepartementet	36
3.2 Justisdepartementet	47
3.3 Kommunal- og regionaldepartementet	48
3.4 Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet	50
3.5 Kultur- og kirkedepartementet	51
3.6 Kunnskapsdepartementet	52
VEDLEGG/LENKER	66

1. Tilstanden i fylket og i embetet

1.1 Tilstanden i fylket

*Fylkesmannen gir her et bilde av tilstanden i fylket i et fugleperspektiv. Kun hovedtrekk innenfor **noen utvalgte områder** synliggjøres. Et mer dekkende og nyansert bilde, med utgangspunkt i hele Fylkesmannens oppgaveportefølje, forutsetter langt mer detaljert og utdypende informasjon. For dette henvises det til kapitlene 2 og 3 og til de avdelingsvise rapporteringene til oppdragsgivende departementer.*

*Vi vil også minne om at det statlige rapporteringsregime som Fylkesmannen er underlagt, tradisjonelt har vært langt mindre opptatt av å fokusere **samfunnsmessige virkninger** enn aktivitetsvolum og andre "produksjonsresultater". Rapportering om "tilstanden i fylket" i relasjon til siste års tildelingsbrev, er derfor en ny og uvant form for årsrapportering fra Fylkesmannen. Vi mangler fortsatt gode og dekkende indikatorer på samfunnsmessige virkninger av Fylkesmannens innsats i fylket.*

De største miljøtruslene i vår tid er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, reduksjon av det biologiske mangfoldet og stadig økende bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Fylkesmannen har gjennom sitt miljøvernarbeid et hovedfokus på sikring av områder som er avgjørende for å bevare det biologiske mangfoldet, samt tiltak for å redusere bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Det er imidlertid et tankekors at en liten del av det regionale miljøvernarbeidet er rettet mot den kanskje største miljøtrusselen; økt utslipp av klimagasser. Vi erfarer nå at våre overordnede miljøvernmyndigheter har fokus på klimautfordringen og har signalisert at Fylkesmannens rolle i arbeidet med denne utfordringen vil bli tydeliggjort. Det er imidlertid fortsatt grunn til å etterlyse en klarere strategi for hvordan Fylkesmannen som miljøvernmyndighet skal bidra i arbeidet med klimatrusslene.

Vi har i 2007 hatt fokus på bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier i vårt tilsynsarbeid på forurensningsområdet. Dette bør fortsatt være fokusområde for tilsynsarbeidet. Vi har også videreført arbeidet med å stanse utlekking av miljøgifter fra forurensete fjordsedimenter i Kristiansand og Farsund. Pilotprosjektet i Kristiansandsfjorden ble avsluttet i 2007. Resultatene ved bruk av ulike metoder har gitt svært positive resultater og har gitt kunnskaper om ulike metoder som vil komme til nytte ved gjennomføring av større prosjekter både i Vest-Agder og landet for øvrig. Det er nødvendig at arbeidet med å rydde opp i disse gamle forurensningsproblemerkene kan videreføres til Fedafjorden og Flekkefjord. Dette er helt nødvendig for å stanse utlekkingen av miljøgifter til disse fjordområdene. Det har imidlertid vist seg å være en utfordring å få kommunene til å engasjere seg i dette arbeidet.

**Klimagasser
liten del av
regionalt
miljøvernarbeid**

*Arealforvaltning
viktig for
biologisk
mangfold*

Ødeleggelse av leveområder er den største trusselen mot det biologiske mangfoldet. Dette har derfor fokus ved behandling av alle arealforvaltningssaker som legges fram for Fylkesmannen. Det er imidlertid et hovedproblem at vi ikke har tilfredsstillende dokumentasjon av det biologiske mangfoldet i Vest-Agder. Dette arbeidet pågår, men er ikke slutført i alle kommuner.

Miljøvernpolitikken skal blant annet bygge på "føre-var-prinsippet" som sier at tvil skal komme naturen til gode. Vi erfarer likevel i mange arealbrukssaker at det ikke er mulig å få gjennomslag for dette prinsippet i møtet med store utbyggingsinteresser. Resultatet er at områder som kan være viktige for biologisk mangfold, blir omdisponert. Det gjelder bl.a. leveområdene for villreinen i Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane som er under stadig press fra ønsket om bygging av fritidsboliger. Vi opplever også at allmennhetens interesser i stor grad må vike for andre interesser i disponeringen av arealene. Dette gjelder særlig i strandsonen langs sjøen, hvor vi fortsatt opplever en nedbygging som ikke er i samsvar med de føringene som er gitt fra sentralt hold, og de motiver som ligger til grunn for det nasjonale byggeforbudet i strandsonen.

*Utstrakt
nedleggelse
av bruk*

Landbruket i Vest-Agder er preget av en utstrakt nedleggelse av gårdsbruk. Antall driftsenheter som får tilskudd er nå under 1200. Hittil har gjenværende bruk vært i stand til å høste frigjorte arealer slik at lite innmark er gått ut av drift. Fylkesmannen vurderer det slik at vi nå nærmer oss smertegrensen, og at vi gradvis vil se økning i engarealer som ikke lenger høstes. Utfordringen med å opprettholde et åpent kulturlandskap i områder med sterke interesser for friluftsliv og turisme, men som snart er tomme for husdyr, er påtrengende.

Ryggraden i landbruket i Vest-Agder i 2007 er de 365 **melkeprodusentene** med til sammen 5560 melkekyr. Det er av avgjørende betydning for kulturlandskapet og for all nærings- og bygdeutvikling knyttet til landbruket, at mest mulig av denne produksjonen kan opprettholdes i framtida. Kommunene vest i fylket markerte seg i 2007 i den nasjonale statistikken med svært stor interesse for kjøp av kvote. Noen investeringer i svineproduksjon synes påkrevd for å opprettholde produsentmiljøet. Dette er helt vesentlig også som støttetiltak til storfeholdet for å opprettholde en infrastruktur for kraftfôr og slakting.

Klimamessig har fylket de beste vilkår for **hagebruk**, og vi har flere gode eksempler på ny og til dels svært lønnsom produksjon av bl.a. jordbær og kirsebær med værvern. Fylkesmannen støtter dette på ulike måter.

Vest-Agder er det vestligste skogfylket i Sør-Norge. **Avvirkningen** og aktiviteten i granskogen har de senere år vært på et høyt nivå, mens ressursene av furu og lauvtre utnyttes i mindre grad grunnet svak lønnsomhet. **Skogsveidekningen** er relativt god, men det er behov for oppgradering av standarden. Styrkingen av virkemidlene i skogpolitikken kombinert med økte tømmerpriser har gitt en betydelig økning i skogkulturinvesteringene, spesielt ungskogpleie. Mangel på skogsentreprenører begrenset hogsten i 2007, og hindret sannsynligvis en

økning i avvirket volum. Det er flere mindre **sagbruk** i landsdelen som driver godt, og noen er langt framme m.h.t. innovasjon og bruk av ny teknologi. Disse sagbrukene betyr mye for lokalsamfunnene.

*Bekymret for den
landbruksfaglige
kompetansen i
kommunene*

Aktiviteten innen **bioenergi og bondevarme** økte i 2006, men interessen har i 2007 i stor grad stagnert i vårt område fordi strømpris og andre rammebetingelser ikke er gode nok til at aktuelle prosjekter gjennomføres.

Kommunene er førstelinjen i landbrukspolitikken på alle områder, og den politiske interessen i kommunene for å ta dette handlingsrommet i bruk er økende. I tillegg til jordvern og arealplan, er særlig konsesjonssaker og boplikt viktige spørsmål mange steder. Fylkesmannen er likevel bekymret for at **den landbruksfaglige kompetansen** kan forvitte i mange kommuner, og at den administrative kapasiteten til å drive næringsutvikling mangler.

Arbeidet med ”**Inn-på-tunet**” tilbud i kommunene er godt i gang. Fylkesmannen driver et prosjekt for å bistå kommunene i å oppfylle sine lovpålagte oppgaver, ved å bruke gårdsbruk som en arena for å imøtekomme ulike brukeres spesielle behov – f. eks. innen psykisk helse, arbeidstrening, botrening, tilrettelagt undervisning, familietilsyn, barnevern, ettervern rus med mer.

I arbeidet med å fremme statlige mål på **barnehage- og utdanningsfeltet** overfor kommuner, private eiere og fylkeskommune, har Fylkesmannen lagt stor vekt på å presentere institusjonsvirksomheten (barnehager, skoler) som deler av en større helhet. **To utfyllende perspektiver** har vært en ledetråd: Barn, unge og deres oppvekstvilkår – og barnehage og skole som strategiske elementer i en samfunnsbygging på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå (infrastruktur, kompetanse, næringsliv, bosetting). Det er et ubetinget inntrykk at bevisstheten i kommuner og fylkeskommune om dette doble perspektivet er blitt sterkere de siste årene, og at det kommer til uttrykk i holdning og handling. I dette inngår at tverrfaglig og tverretattlig samarbeid lokalt og regionalt om barnehage, skole og oppvekstvilkår er en avgjørende forutsetning for å kunne lykkes

*Full
barnehagedekning
har førsteprioritet*

På **barnehagefeltet** har målet om full behovsdekning hatt første prioritet. Antall barn i barnehage har økt til 8730 eksklusiv barn i åpen barnehage. Dette utgjør 81% av alle barn i aldersgruppen 1-5 år. Alle kommuner er fulgt opp med veiledning med mer om utbygging og finansiering. En kommune antas å ha vansker med å nå målet om full behovsdekning innen utløpet av 2008. Gjennom ny barnehagelov, rammeplan og statlige stimuleringsmidler til utviklingsarbeid og kompetanse, er **innhold og kvalitet** satt i fokus i et nært samarbeid med kommunene. Statlige kvalitetsmidler er fordelt etter søknad fra kommunene, og ser ut til å utløse økt aktivitet og fokus på barnehagekvalitet.

Tilgangen på førskolelærere har til nå vært til dels svært god i Vest-Agder, men det antas at fylket går mot en noe vanskeligere rekrutteringssituasjon de kommende årene. Fylket har relativt få dispensasjonssaker fra utdanningskrav.

*Erfaring
viser at statlig
tilsyn er
nødvendig*

På **utdanningsområdet** har tilsyn vært en hovedoppgave for Fylkesmannen i 2007. Det er gjennomført tilsyn overfor kommuner, fylkeskommune og privatskoler innenfor flere felt, hvorav det nasjonale tilsynet angående opplæringsloven kap 5 var det viktigste. Erfaringen er at statlig **tilsyn er nødvendig**. De aller fleste tilsynene resulterte i pålegg til de fleste skoleeiere. Årsaksbildet til dette er sammensatt og krever oppfølging og veiledning.

Dialogen mellom Fylkesmannen og skoleeierne på **kvalitetsområdet** er god. Kombinasjonen av juridisk kompetanse og god faglig kompetanse i tilsyns- og veiledningsarbeid på utdanningsområdet anses som helt avgjørende for dialog, legitimitet og autoritet. Dette gjelder både i forhold til skoleeiere og overfor foreldre/elever som ønsker veiledning om rettigheter med mer. Med sikte på bedret gjennomføring av videregående opplæring har en deltatt i et samarbeid med kommunene og fylkeskommunene om et karriereveiledningsprosjekt og etterutdanningsprogram for rådgivere.

*Skoleeierne
legger mer vekt
på resultatdoku-
mentasjon og
analyse*

Tilsyn på et tema gjennomført i et lite antall kommuner har en generell effekt også på øvrige kommuner. Dokumentasjon og analyse som grunnlag for all kvalitetsvurdering, har ved flere anledninger vært tema i de regelmessige møtene en har med kommunene i løpet av året. Fylkesmannen har også deltatt i arbeid initiert av KS om dette. Det er vårt klare inntrykk at skoleeiere og skoler på en mer omfattende og systematisk måte legger vekt på **resultatdokumentasjon og analyse** i sine metoder for kvalitetsarbeid i skole og barnehage.

Avslutningen av året med resultatene fra **Pisa 2006** og nasjonale prøver gav sterk og generell oppmerksomhet omkring kvaliteten i norsk skole generelt og skolen på Agder spesielt. Dette følges opp i 2008, samtidig som det aktualiserer denne utfordringen: Hvordan kan en velge tilsynstema der lovlighetskravet med størst sannsynlighet legger grunnlaget for økt innholdskvalitet?

Fylkesmannen har fulgt opp reformen **Kunnskapsløftet** med vekt på kompetanseutvikling og nye læreplaner. Ordningen med felles kontaktutvalg for Agder-fylkene om kompetanseutvikling med skoleeiere (kommuner/fylkeskommuner), KS, Universitetet i Agder, Utdanningsforbundet med flere fortsetter

Samfunnsavdelingen

På samfunnsavdelingens områder har den største utfordringen i 2007 vært **saksbehandlingstiden** på klagesaker etter plan- og bygningsloven. På grunn av stor økning i saksmengden fikk avdelingen i perioder store restanser (6 måneders saksbehandlingstid og 114 ubehandlede klager per 1.7). På grunn av ekstra ressurser, overtid og stor innsats fra medarbeiderne er restansesituasjonen vesentlig forbedret siste halvår. Se for øvrig kommentarene til tildelingsbrevets pkt. 1.4 om saksbehandlingstid.

*Mindre
restanser andre
halvår*

Dette viser at Fylkesmannens saksbehandlingstid på klagesaker er følsom for svingninger i konjunkturer og forholdene i kommunene. En sterk prioritering av klagesaksbehandlingen har også gjort at

Økende kompetansebehov en utfordring for flere kommuner

veiledning og oppfølging av enkeltkommuner er blitt nedprioritert. Gjennom den løpende kontakten som Fylkesmannen har med kommunene, ser vi at det er et stadig **økende kompetansebehov** i mange sektorer. Flere kommuner sliter med å få kompetente medarbeidere som for eksempel bygesaksmedarbeidere. Vi ser vi og at en del av barneverntjenestene i kommunene i fylket er små og svært sårbare ved sykdom, ferieavvikling og lignende. Innen barnevernet er det behov for økt faglig kompetanse og bistand til etablering av tilfredsstillende internkontroll. I løpet av 2007 har det blitt iverksatt utredninger vedrørende **interkommunale løsninger innen barneverntjenestene** i fylket. Situasjonen ved utgangen av året er at det ser ut til å bli et samarbeid/sammenslåing av barneverntjenester i mange kommuner. Dette vil kunne bedre situasjonen i forhold til at barn/unge skal få den hjelpen de har krav på.

Kommunenes økonomi i Vest-Agder varierer til dels betydelig. Vest-Agder kommunene skilte seg i 2006 ut fra resten av landet ved å i snitt å oppnå landets svakeste brutto og netto driftsresultat. I snitt oppnådde kommunene i Vest-Agder i 2006 svakest netto driftsresultat på (2,7%) sammenliknet med øvrige fylkessnitt. Snittet for alle kommunene ble på 5,6%.

Regnskapstall for 2007 foreligger ikke enda, men det er lite som tyder på dette forholdet har endret seg vesentlig. Hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren er netto driftsresultat. På landsbasis er det ventelig at netto driftsresultat vil bli noe redusert i 2007, men likevel ligge over 3%. Dersom Vest-Agder kommunene følger denne utvikling betyr det at **evnen til å møte uforutsette svingninger er blitt svekket i 2007**. Dette er bekymringsfullt. Samtidig er Fylkesmannens hovedinntrykk er at kommunene viser god budsjett disiplin og har god økonomistyring, jfr. at Vest-Agder pt. ikke har noen kommuner innmeldt i ROBEK. Dialogen mellom kommunene og embetet innenfor kommuneøkonomi er etter vår vurdering preget av åpenhet og tillit.

Med utgangspunkt i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps årlige kommuneundersøkelse, synes det som om fylket også i 2007 lå noe over landsgjennomsnittet med hensyn til forberedelser relatert til **samfunnssikkerhet og beredskap**. Fylket ligger til dels meget høyt når det gjelder å ta beredskapsmessige hensyn i samfunnsplanleggingen, et område som embetet vektlegger sterkt. Øvingsaktiviteten har vært meget høy i 2007 og det har foregått mye godt beredskapsarbeid i kommunene. Det er likevel en utfordring å holde beredskapsbevisstheten oppe, og Fylkesmannen utnytter i den sammenhengen den muligheten vi har til individuell oppfølging av den enkelte kommune gjennom tilsyn, øvelser og veiledning. Det er fremdeles en utfordring å holde en tilstrekkelig oversikt over aktuelle risiki i fylket, og Fylkesmannen har iverksatt et arbeide overfor regionale statsetater for å avhjelpe dette. Samarbeidet med de

regionale statsetatene har fungert godt i 2007, noe som har båret frukter i forbindelse med håndtering av hendelser.

Fylkesmannen ønsker å påpeke forskjellen mellom forventningene til tilgjengelighet og rapportering og de ressursene som er satt av fra sentralt hold til å oppfylle disse forventningene.

Helse- og omsorgsavdelingen

Vest-Agder har en noe **ynge befolkning** enn landsgjennomsnittet med relativt høy andel barn og unge.

Det er høy fruktbarhet (2,04 i 2006) og lave tall for svangerskapsavbrudd. Fylket har netto fødselsoverskudd og netto tilflytting. Folketallet øker årlig med bortimot en prosent. Ved undersøkelser av trivsel kommer fylket gjennomsnittlig relativt godt ut. Det samme gjelder tilhørighet til landsdelen.

Fylket har likevel noen særlige utfordringer knyttet til levekår, helsemessige og sosiale forhold. I all hovedsak er disse tilsvarende for begge Agder-fylkene.

Vest-Agder skåret aller **lavest på SSB's likestillingsindeks** i 2007 med gjennomsnittsverdi på 1,9, mot 2,5 på landsbasis. Kvinners yrkesdeltaking og inntekt slår særlig sterkt ut. Farsund ligger aller lavest av alle landets kommuner med 1,3 poeng.

Ser man på total **kreftforekomst**, ligger fylket høyest blant kvinner og på tredjeplass blant menn, (siste tall gjelder perioden 2002-06). Det er særlig forekomst av lungekreft, melanom (føflekkreft) og annen hudkreft som trekker totaltallene opp. Menn ligger også relativt høyt når det gjelder påvist prostatakreft (nummer fire). Høy forekomst av lungekreft må ses i sammenheng med at andel dagligrøykere ligger klart over landsgjennomsnittet, men tallet er fallende som i landet for øvrig.

Arbeidsmarkedsstatistikk viser lav ledighet, men fylket ligger tradisjonelt **høyt i forbruk av trygdeytelser** som sykepengen og uføretrygd.

Forbruket av vanedannende legemidler som sterke smertestillende, sove- og beroligende midler har i Agder helt fra 1970-tallet ligget høyt sett i forhold til landsgjennomsnittet. En del kommuner, særlig langs kysten, har også et betydelig problem med bruk av illegale rusmidler. Fylket var inntil for en generasjon siden preget av restriktiv alkoholpolitikk og lavt forbruk, men skiller seg i dag lite ut fra landsgjennomsnittet i så måte.

Fylket har en **relativt stabil primærlegedekning**, men flere kommuner har vansker med å få dekket kommunelegefunksjonen, og legedekning på sykehjem har klare svakheter. Pleie- og omsorgstjenester er betydelig styrket i kommunene siden årtusenskiftet, men møter også stadig økte utfordringer grunnet demografiske endringer og raskere utskrivning fra sykehus. Sørlandet

*Vest-Agder
lavest på
SSB's indeks
for likestilling*

*Høy forekomst
av lungekreft
henger sammen
med høy andel
dagligrøykere*

*Kommunelege-
funksjonen
vanskelig å dekke i
flere kommuner*

sykehus HF omfatter tilnærmet all spesialisttjeneste i begge Agder-fylkene. I Vest-Agder har somatiske sykehusfunksjoner i Farsund og Mandal blitt avviklet. Lokalsykehuset i Flekkefjord skal bestå i tillegg til "sentralsykehusene" i Kristiansand og Arendal.

Kort om Fylkesmannens og Helsetilsynet i fylket sin virksomhet

Ved tolkning og oppfølging av sentrale styringssignaler ses disse i sammenheng med de forhold som ovenfor kort er skissert.

Likestillingsaspekter vektlegges både ved oppfølging av nasjonale handlingsplaner og i tilsynsvirksomhet. En klar utfordring er stor andel deltidsstillinger i pleie- og omsorgstjenestene.

Folkehelsearbeid er et prioritert område. Fylkesmannen deltar aktivt i Partnerskap for folkehelse i Agder. Det vektlegges å få inn helsemessige premisser i plansammenheng. Røykeforebyggende arbeid gir nå tydelige resultater, særlig blant ungdom.

Fylkesmannen har fulgt kommunene tett opp i forhold til Opptrappingsplanen for psykisk helse. Det er etablert en prosjektorganisasjon i embetet for arbeidet med om Omsorgsplan 2015. Allerede før handlingsplanen mot rus var etablert nasjonalt, var én medarbeider tillagt særskilt ansvar for dette feltet.

I tilsynsvirksomhet overfor leger vektlegges kontroll med forskrivning av vanedannende legemidler.

Helsetilsynet i Vest-Agder har ansvar for tilsyn med hele Sørlandet sykehus HF. Det avholdes halvårlige møter med sykehusledelsen og tas ellers kontakt ved behov. Funn ved planlagt tilsyn og hendingsbaserte tilsynssaker blir fulgt seriøst opp fra foretaket sin side. Fylkesmannen har stimulert til å etablere samarbeidsavtaler mellom foretaket og de enkelte kommunene.

1.2 Tilstanden i embetet

1.2.1 Budsjett

Tildelingen på kap. 1510 post 01 for 2007 var kr 49.367.00,- . Etter planen i tildelingsbrevet fra 2005 skulle tildelingen ned 300.000,- kr i 2007. **Ved endelig tildeling ble nedskjæringen 1,5 mill. kr.** Vi hadde fra 2006 et mindreforbruk på kr 821.000 til disposisjon. Årsregnskapet viser et mindreforbruk på kr. 488.00,- for 2007. Årsaken til dette er vesentlig større dekning av administrative kostnader enn budsjettet. I tillegg ble det større vakanser i forbindelse med permisjoner og avganger en planlagt.

Total bemanning pr. 31.12. var 99,45 årsverk, av disse var 86,35 årsverk under kap 1510 post 01.

1.2.2 Elektronisk forvaltning

Elektroniske tjenester. Embetets offentlige journal er tilgjengelig på Fylkesmannens nettside. Søknader til ledige stillinger i embetet er tilrettelagt med elektronisk søknadsskjema.

Nettbasert informasjon. Embetet har intranett for formidling av intern-informasjon. Intranettet er integrert med Fylkesmannen.no og FM-nett.

Nytt lønns- og personalsystem. Embetet har innført lønns- og personalsystem SAP HR med delservicemodellen.

Kart og stedfestet informasjon. Embetet har inngått samarbeid med Fylkeskartkontoret og lagt grunnlaget for etablering av "Norge digitalt" som organisasjon i Agder. Dette er et felles prosjekt sammen med Aust-Agder. Dette gir grunnlag for en helhetlig regional kartpolitikk. Embetet benytter den nye ordningen med kartpool for brukerlisenser.

GIS-strategien pkt 3.5: Det er i løpet av 2007 utarbeidet og lagt til rette en ny geodata innsynsløsning- GIS/LINE WebInnsyn for intranett for FMVA.

Informasjonssikkerhet. Fylkesmannen har rapportert om status i arbeidet med risikovurdering og sikkerhetsrevisjon. Det er gjennomført "Risiko- og sårbarhetsvurdering" i tilknytning til samtlige avdelingens oppgaver. Embetet har revidert retningslinjer for informasjonssikkerhet. Disse omtales i "Krav til sikker håndtering av personalopplysninger". Retningslinjene er oversendt FAD.

1.2.3 Ledelse, organisering og styring

Personalpolitikk. Styringsdokumentet "Lokal personalhåndbok" ble revidert i 2006.

Turnover i 2007 blant fast tilsatte inklusive pensjoneringer er 11%.

Arbeidsmiljøkartlegging ble gjennomført våren 2007 v/Aktiv Helse. Denne ble presentert for embetet på interntseminar i august.

Resultatene følges opp avdelingsvis og ved embetsledelsen. AMU foretar evaluering i februar og juni 2008.

Det er en utfordring å beholde kjernekompetanse og ivareta effektiv oppgaveløsning i påvente av Forvaltningsreformen.

*Omfattende
satsing på
elektronisk
forvaltning*

Inkluderende arbeidsliv: Sykefraværet hadde en meget tilfredsstillende utvikling med tilnærmet halvering fra 2006. Innføring av seniordager i følge HTA pkt 5.9.1b:. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på embetets totale livsfasepolitikk. Det er gjennomført arbeidsplassvurderinger hos alle som har ønsket det. Alle avdelingene har gjennomført minst ett informasjonsmøte v/ergonomikonsulent. Det er gjennom Arbeidslivssenteret etablert tilrettelegging i form av teknisk hjelpemidler og lønnstilskudd for 2-3-personer.

Embetskolen gir grunnlag for større helhetsforståelse

Embetskolen. Embetet har gjennomført et omfattende opplæringsprogram for alle ansatte i løpet av 2007. Intensjonen har vært å styrke helhetsforståelsen for og faktakunnskap om embetets totale oppgaver, roller og funksjoner. Styrke god oppgaveløsning fram mot 2010 parallelt med forvaltningsreformens påvirkning i organisasjonen. Øke brukerorienteringen særlig gjennom bedre kjennskap til kommunene og oppdatere og gjenta for nytilsatte. Gjennomføringen av embetskolen har vært organisert i 4 moduler. Det har vært den enkelte avdeling som har hatt i oppgave å presentere sine oppgaver. Ved hjelp av tilleggsbevilgning fra FAD har det vært mulig å gjennomføre dagsseminarene med deltakelse av alle ansatte.

Likestilling. Kjønnfordelingen ved embetet er 54 menn og 54 kvinner. 18 kvinner og 3 menn har deltidsstillinger. Årsverkfordeling tilsier 50% kvinner. I ledergruppen har kvinnerepresentasjonen i 2006 økt med én person og utgjør 25%.

I embetet har 8 tilsatte deltatt i ekstern kompetansetiltak – ved høyskole/universitet. Det har vært 4 kvinner og 4 menn, hvorav en mann er over 50 år. Dette utgjør 7,4% av stillingene i embetet.

Likestilling er en stadig utfordring

I 2007 har vi tilsatt 6 i faste stillinger, herav 5 kvinner. Alle stillingene var eksternt utlyst. Alle nytilsettinger i embetet har vært vurdert i forhold til kjønnfordeling og målsetting om at 5% skal være personer med nedsatt funksjonsevne. Det siste er ikke nådd pga manglende faglig kompetanse.

Kvinnelige medarbeidere har vært prioritert ved tildeling av kompetansetiltak i flere avdelinger.

Administrasjonsavdelingen har benyttet e-læringsverktøyet ”Karriereprogrammet i Staten” på grunn av økende kompetansekrav i intern-faglige stillinger blant annet som følge av nye elektroniske systemer.

Kjønnsperspektivet er vektlagt ved valg av prosjektleder, delegering av ansvar og ved kompetansetiltak.

Vi vil arbeide videre med å vurdere om likestilling kan bringes inn som et nytt vurderingskriterium ved tildeling av statlige midler til ulike tiltak, f eks naturforvaltningstiltak.

Utdanningskontoret har laget en intern likestillingsrapport om sine interne og eksterne tiltak for å fremme likestilling og har i stor grad nådd de oppsatte resultatmål.

Det er tilrettelagt med fleksible arbeidstidsordninger ut fra omsorgsbehov.

Vi har fokus på likestilling i lønnsarbeidet. Embetets Likestillingsplan fra 2005 vil bli revidert i 2008.

***Tilstandsvurdering:** Internt har embetet i 2007 hatt et særlig fokus på likestilling ved tilsetting av nye medarbeidere i avdelingene. Vi har fortsatt en økende og skjev kjønnsfordeling i noen av avdelingene, med overvekt av kvinner i Administrasjonsavdelingen og i Samfunnsavdelingen (78prosent kvinner), og mannlig dominans i Landbruksavdelingen. Det har vært få mannlige søkere til stillingene i Administrasjons- og Samfunnsavdelingen, og disse har ikke nådd opp ut fra kvalifikasjoner og praksis.*

Grønn stat – miljøledelse i staten. Embetet har foretatt revisjon av eksisterende handlingsplan for gjennomføring av Grønn stat og miljøledelse.

Lærlinger. Embetet har tilsatt lærling innen kontorlaget med opplæring innen økonomiske- og administrative fag.

1.2.4 Saksbehandling og rettssikkerhet

Fylkesmannens utfordringer som klageorgan på flere felter er å kunne ha tilstrekkelig ressurser til å overholde departementenes generelle målsetting om at saksbehandlingstiden ikke skal overstige tre måneder.

Nedgang i saksbehandlingstid andre halvår

Stor aktivitet i byggesektoren og hardt press i kommunene har ført til en stor økning av antall klager etter plan- og bygningsloven. Selv med stor ekstra innsats fra medarbeiderne og tilføring av ekstra ressurser var det ikke mulig å overholde departementets krav om saksbehandlingstid for disse klagesakene. Det vises til tidligere rapportering til FAD 17.12.07 om prosjektmidler til tiltak for å begrense saksbehandlingstiden ved klagesaker etter plan- og bygningsloven.

Avdelingen avgjorde totalt 321 klagesaker etter plan- og bygningsloven i 2007 mot 247 året før. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle sakene var **4,1 måneder** mot 2,2 måneder året før. Klager på reguleringsplaner, saker med oppsettende virkning eller saker som er viktige ut fra sysselsettingsforhold eller særlige forhold i enkeltkommuner har vært prioritert. Ved årsskiftet var det 50 klagesaker til behandling.

Det andre store klagesaksfeltet er klager etter sosialtjenesteloven. Fylkesmannen avgjorde i alt 161 klager etter sosialtjenesteloven mot 166 året før. Oppgavene er delt mellom samfunnsavdelingen som har klager etter kap. 5 om **økonomisk sosialhjelp** og helse- og omsorgsavdelingen som har klagene etter kap. 4 om **hjemmetjenester, støttekontakt, omsorgslønn mv.**

Det ble avgjort 127 klagesaker etter kap. 5 om økonomisk sosialhjelp. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for disse sakene var 20 dager. For de 33 klagesakene etter kap. 4 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 50 dager. Fylkesmannen er derfor godt innenfor de krav som departementet/Helsetilsynet har satt for klagebehandling etter sosialtjenesteloven. I tillegg var det en klagesak etter vederlagsforskriften.

2. Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

2.1.1 Generelle samordningsoppgaver

I arbeidet med å formidle det økonomiske opplegget i forbindelse med kommuneproposisjonen og statsbudsjettet får Fylkesmannen sterke signaler fra kommunene om manglende samsvar mellom oppgaver og ressurser.

Dette er også et stadig tilbakevendende tema i styringsdialogen med kommunene. I 2007 er det gjennomført åtte kommunebesøk der embetsledelsen har møtt kommunens politiske- og administrative ledelse. På møtene har embetsledelsen i lys av kommuneøkonomi og KOSTRA-data utfordret kommunene i forhold til kommunens økonomiske utvikling og strategisk tenkning rundt omstilling og interkommunalt samarbeid. Sentrale temaer har vært kommuneøkonomi, miljø- og arealforvaltning, landbrukspolitiske spørsmål, utdanningspolitikk og helse- og omsorgstjenester. Til tross for en stor vekst i overføringene til kommunene de siste par årene erfarer vi på disse møtene at kommunene fortsatt melder om store problemer med å innfri innbyggerens forventninger om et bedre tjenestetilbud. For å styrke samordningen mellom statlige etater og kommunene utarbeider Fylkesmannen hver vår et **forventningsbrev**. Formålet med forventningsbrevet er å sikre en effektiv formidling av styringssignaler fra stat til kommune og bidra til avklaring av kommunalt ansvar og handlingsrom. Utfordringen for regional stat er å tydeliggjøre hvilke oppgaver som er lovpålagte for kommunene og hvilke oppgaver som er av veiledende art. Det er også en utfordring å finne en hensiktsmessig detaljeringsgrad og struktur på forventningsbrevet. Det er vanskelig å se noen klare effekter av samordningsarbeidet. Vårt inntrykk er at kommunene opplever den statlige styringen som fragmentert og tildels uoversiktlig. Den statlige organiseringen i egne virksomheter, egne systemer og rutiner for kommunekontakt er ikke tilpasset kommunenes egne styringsbehov. Det kreves betydelig mer ressursinnsats på dette området for å oppnå stor grad av samhandling og samordning.

Oppfølging av kommunelovens regler om **samordning av statlig tilsyn** var en ny oppgave fra 1. mars 2007. Embetet har utarbeidet oversikt over aktuelle tilsynsetater. Det er gjennomført en intern avklaring om hvordan oppgaven konkret skal utføres, og dette er kommunisert til/diskutert med de mest sentrale tilsynsetatene i eget møte. Rutiner for felles tilsynskalender og oppfølging av pålegg/sanksjoner som vil ha vesentlig virkninger for kommunen er under arbeid.

*Statlig samordning
overfor kommunene
er både
ressurskrevende
og vanskelig*

2.1.2 Fornyning av offentlig sektor

Etter at omstillings- fornyingsprosjekt ble avsluttet i 2005 har det ikke vært mulighet å prioritere dette arbeidet like høyt innenfor embetets eksisterende rammer. Det er et potensial for omstilling og fornying i alle kommunene i fylket. Vi vil særlig peke på de utfordringer flere små kommuner har i forhold til å sikre rekruttering, kompetanse og beholde et levende lokalsamfunn. Mange av disse utfordringer kan etter Fylkesmannens syn vanskelig løses uten et tettere interkommunalt samarbeid. Fylkesmannen har prioritert bruken av skjønnsmidler til interkommunale samarbeidsprosjektet i fornyingsarbeidet, og begrenset veiledningsarbeidet, erfaringskonferanser og nettverkbygging. For kommunene er **prosjektskjønnet** et viktig, og i mange tilfeller avgjørende, hjelpemiddel for å finansiere nye prosjekt. Embetet blir, ved å sette av en såpass stor pott til fordeling, en viktig ressurskanal. Når det gjelder omstillingsaktiviteten i fylket ser vi at vår rolle som formidler av prosjektskjønn gjør at ikke bare de mindre kommunene går sammen om å initiere prosjekt for å utløse midler, men også at regionsamarbeidene har økt fokus på denne typen fornyingsarbeid.

Vår rolle som formidler av prosjektskjønn er viktig

NAV reformen har vært utfordrende for embetet. Oppgaver knyttet til kompetanseutvikling og kvalifiseringsstønad har vært drøftet jevnlig både internt og i møter i fylkets koordineringsgruppe som består av representanter fra NAV Vest-Agder, Fylkesmannen, KS Agder og rådmannsutvalget i fylket. NAV reformen har og vært tema i flere samlinger Fylkesmannen har hatt med kommunene. Det er ved årets slutt etablert NAV-kontorer i Flekkefjord, Farsund, Lyngdal og Vennesla. I 2008 skal det etableres NAV-kontor i 6 kommuner i Vest-Agder.

NAV-reformen en utfordring

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

2.2.1 Oppgaver for Sosial- og helsedirektoratet

Fylkesmannen holdt 12.04.2007 en samling for kommunene hvor nasjonale mål og prioriteringer på ulike deler av sosial- og helseområdet var tema, med utgangspunkt i nasjonale handlingsplaner. Alle kommunene i fylket var representert.

Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen har fulgt opp Regjeringens særlige fokus på omsorgssektoren i samsvar med **Omsorgsplan 2015**, jfr. St.meld. nr. 25 (2005-2006) Mestring, muligheter og mening. I møter med kommuneledelsen har tema vært både generelle utfordringer knyttet til demografiske endringer og de konkrete tiltakene som ligger i Omsorgsmeldingen. Det har også vært holdt særskilte møter med representanter fra helse- og omsorgstjenestene, hvor bl.a. forventinger til økt brukerstyring og aktiv deltaking fra eldre, har vært fokusert.

*Rus og
psykiatri*

Fylkesmannen har innenfor **rus- og psykiatriområdet** bidratt til revidering av samarbeidsavtaler mellom kommunene og Sørlandet sykehus HF (SSHF) v/klinikk for psykiatri og avhengighetsbehandling i tråd med ny intensjonsavtale mellom SSHF og KS. Det er avholdt dialogkonferanse mellom SSHF og kommunene i Agder. Avdelingen har også deltatt i nettverkssamling mellom DPS Lister og kommunene Flekkefjord, Farsund, Lyngdal, Kvinesdal, Hægebostad og Sirdal. Det har vært avholdt fagkonferanse om barn i familier med foreldre som har psykisk lidelse og/eller rusavhengighet, unge som er i risiko for å utvikle rusavhengighet og voksne med omfattende og sammensatte omsorgs-/hjelpebehov. På regionnivå har avdelingen deltatt i kontaktforum for rustiltak mellom Borgestadklinikken og fylkesmennene i Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder.

Fylkesmannen har medvirket til at opptrappingsplanen for psykisk helse fortsatt er blitt gjennomført i tråd med målene. I dette arbeidet har det vært viktig å sikre at kommunene arbeider ut fra et langsiktig perspektiv, at de setter i verk tiltak og benytter arbeidsmåter som kan videreføres etter at planperioden går ut ved slutten av 2008.

*Folkehelse
-arbeidet*

Fylkesmannen har medvirket til samordning av ulike politikkområder som har innvirkning på **folkehelsen**. Det er gitt faglig rådgiving og veiledning i folkehelse spørsmål, bl.a. knyttet til kommuneplanarbeid. Partnerskap for folkehelse er felles for de to Agder-fylkene. Fylkesmannen sitter som medlem av styringsgruppen, og Fylkesmannens folkehelse rådgiver er medlem i sekretariatet. Fylkesmannen har i samarbeid med fylkeskommunen fulgt opp prosjektet "Fysisk aktivitet og måltider i skolen". Det er lagt til rette for erfaringsutveksling og -spredning, med sikte på iverksetting ved flere skoler.

Fylkesmannen har stimulert kommunene til å sette i verk tiltak etter handlingsplanen for **forebygging av uønsket svangerskap og abort**, og til at disse tiltakene ses i sammenheng med annet lokalt folkehelsearbeid. Det er tilbudt midler via Sosial- og helsedirektoratet til lokalt arbeid innen dette feltet.

*Universell
utforming*

Fylkesmannen har sammen med fylkeskommunen og Fylkesrådet for funksjonshemmede utarbeidet en "Fylkesstrategi for Vest-Agder for arbeidet med **universell utforming**". Strategidokumentet er nå ute til høring.

*Boligsosialt
arbeid*

Fylkesmannen har etablert et nettverk mellom de 6 kommunene i fylket som til nå har fått statstilskudd til **boligsosialt arbeid**. Det ytes tilskudd til etablering av miljøarbeiderstillinger med oppgave å hjelpe brukere til å klare å bo. Det har vært ett møte i nettverket i 2007, hvor det også ble fokusert på kommunenes rapportering vedr. ordningen. Hensikten med nettverket er å utveksle erfaringer og bygge kompetanse i forhold til å hjelpe brukerne til å klare å bo i egen bolig.

I samarbeid med Husbanken er det etablert et ”Bynettverk” i forbindelse med satsingen ”På vei til egen bolig”. Foruten Fylkesmannen deltar Mandal og Kristiansand i Vest-Agder. Det er tilsvarende representasjon fra Aust-Agder og Telemark (med kommunene Grimstad/Arendal og Porsgrunn/Skien). Fylkesmannen har hatt begrenset kapasitet til å følge opp møtene i dette nettverket i 2007. Det samme gjelder møter i det Regionale kontaktforumet som er etablert i regionen for å sikre dialog, koordinering, erfaringsutveksling, initiering av pilotprosjekter og generering av gode ideer for statlige etater og sentrale aktører i forhold til strategien ”På vei til egen bolig”.

2.2.2 Oppgaver for Statens Helsetilsyn

Tilsyn med avlastnings- og støttekontakt-tjenester etter sosialtjenesteloven

Fylkesmannen gjennomførte i 2007 landsomfattende **tilsyn med avlastnings- og støttekontakt-tjenester etter sosialtjenesteloven**. Det ble ført tilsyn med tre kommuner (Flekkefjord, Hægebostad og Vennesla). I én kommune var det ingen avvik, mens det i de to andre ble funnet henholdsvis ett og to avvik. Avviket var i Hægebostad knyttet til at kommunen ikke sikret relevant utredning av alle som søker om støttekontakt og avlastning. I Vennesla gjaldt avvikene at kommunen ikke sikret at avlastning er en tilgjengelig tjeneste for alle aktuelle brukergrupper; at det ikke skjer jevnlig oppfølging av utførelsen av støttekontaktoppdraget og det private avlastningsoppdraget, og at det ikke sikres opplæring ved behov. Avvikene er ikke utbedret for Venneslas del.

Voksne med psykiske lidelser

Fylkesmannen og Helsetilsynet i fylket gjennomførte sammen landsomfattende **tilsyn med kommunale helse- og sosialtjenester til voksne med psykiske lidelser**. Tilsynet ble gjennomført i Marnardal, Kvinesdal, Kristiansand og Lyngdal. Det ble funnet to avvik i én kommune, ett i en annen, mens det i to kommuner ikke var avvik på dette området. Avvikene i Kvinesdal gjaldt at kommunen ikke sikret forsvarlig utredning og samordnet planlegging av tjenestebehovet for mennesker med alvorlige psykiske lidelser, og at det ikke ble fattet vedtak som tilrettela for forsvarlige tjenester for brukere med både psykiske lidelser og rusproblemer. I Kristiansand gjaldt avviket at kommunen ikke sikret forespørring om og evt. utarbeiding av individuell plan for mennesker med alvorlige psykiske lidelser og behov for langvarige og koordinerte tjenester. Kommunene har lagt plan for lukking av avvikene.

Tilsyn med forsvarlighet og kvalitet i akuttmottak

Helsetilsynet i fylket gjennomførte landsomfattende **tilsyn med forsvarlighet og kvalitet i akuttmottak** i somatisk spesialisthelsetjeneste. Det ble gjennomført to systemrevisjoner ved akuttmottak ved Sørlandet sykehus HF, henholdsvis ved sykehuset i Kristiansand (SSK) og i Arendal (SSA). Ved SSK ble det påvist ett avvik: Sykehus sikret ikke ved sin organisering, styring og kontroll at

alle pasienter til enhver tid under oppholdet i Akuttmottaket fikk forsvarlig prioritering, overvåking, undersøkelse og diagnostikk. Det aktuelle avviket er nå utbedret, og tilsynet er avsluttet. Ved SSA ble det påvist avvik.

Helsetilsynet i fylket gjennomførte i 2007 også egeninitierte tilsyn. Det ble gjennomført **tilsyn med fem sykehjem** og ett **tilsyn med avrusningsposten** ved Sørlandet sykehus HF Kristiansand. Tilsynene, tema og aktuelle funn er gjengitt i tabell som vedlegges Årsrapporten, og rapportene finnes på Helsetilsynets nettsider.

Tilsyn med rehabiliteringsinstitusjoner

Høsten 2007 gjennomførte Helsetilsynet i Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark og Vestfold egeninitierte **tilsyn med rehabiliteringsinstitusjoner**. Spesialsykehuset for rehabilitering i Stavern (SSRS) og Kristiansand (SSRK), Telemark rehabiliteringssenter (TR), Evjeklinikken (EK) og Sørlandets rehabiliteringssenter (SR) ble revidert. Tema var legemiddelhåndtering og kommunikasjon/samhandling. Det ble avdekket store forskjeller mellom de to store institusjonene (SSRS, SSRK) og de mindre: Det var ingen avvik ved de to store, mens det var flere avvik ved de tre mindre. Ved to av de mindre (TR, EK) var avvik knyttet til legemiddelhåndteringen. Videre ble det ved to av de mindre (TR, SR) gitt avvik grunnet uklar eller manglende legedokumentasjon om undersøkelse, behandling og legemidler. Ved EK ble det gitt avvik for at meldeplikten ikke var godt nok implementert, og SR fikk avvik for at det ikke var et fungerende kvalitetsutvalg. Tilsynet viste også at det hersket tvil om kravene til legetjeneste i form av medisinsk utredning og vurdering for pasientene ved de mindre institusjonene. Helse Sør-Øst RHF er gjennom en samlerapport orientert om funnene, og temaet blir tatt opp på møte mellom RHF og fylkeslegene i Helseregion Sør-Øst i april i år. Metodisk var samarbeidet mellom Helsetilsynet i fylkene meget nyttig og gav god utnyttelse av erfaringer hos de enkelte så vel som bruk av risiko- og sårbarhetsvurderinger som grunnlag for valg av tilsynstema og -område.

2.3 Oppvekst, familie, barnehager og utdanning

2.3.1 Barnehager og utdanning

Barnehager. På barnehagefeltet har Fylkesmannen fremmet målet om full behovsdekning. Barnehagekapasiteten i fylket har økt slik at ca 8650 barn har nå plass i til sammen 243 barnehager. Alle kommuner er fulgt opp med veiledning mm. om utbygging og finansiering. Kommuner som har ligget etter, er fulgt opp spesielt. Det gjelder i hovedsak to kommuner.

Nær målet om full barnehagedekning

Tilstandsvurdering: *Alle kommuner unntatt én har meldt at de vil nå målet om full behovsdekning innen utløpet av 2008. Fylkesmannen har løpende kontakt med kommunen.*

Gjennom ny barnehagelov, rammeplan og statlige stimuleringsmidler til utviklingsarbeid og kompetanse, er innhold og kvalitet satt i fokus. I dette arbeidet har Fylkesmannen hatt et nært samarbeid med kommunene. Statlige tilskuddsmidler er fordelt i tråd med forutsetningene.

Tilgangen på **kvalifisert personale** (førskolelærere) har tradisjonelt vært god i Vest-Agder, men de første vanskene melder seg nå mht førskolelærere. Temaet er tatt opp med kommunene i ulike sammenhenger. Fylkesmannen har god og løpende kontakt med Universitetet i Agder om kompetansebehov på barnehagefeltet generelt. Deltaking i et statlig prosjekt, "Menn i barnehagen", har hatt god respons.

Utdanning. Tilsyn på utdanningsområdet har i 2007 vært en hovedoppgave. Det er utført generell og spesiell områdeovervåking, innhenting og analyse av dokumentasjon på drift og resultat og oppfølging i etterkant.

Gjennomførte tilsyn 2007:

Tilsyn

- Nasjonalt tilsyn opplæringsloven kap 5 om spesialundervisning ble gjennomført i 5 kommuner inkl fylkeskommunen. Alle kommunene fikk pålegg.
- Statstilskudd - voksenopplæring: To kommuner, tilfeldig utvalg, med tilfredsstillende resultat.
- Tilsyn gjennomført på alle privatskolene vedr inntaksreglement, økonomi og andre relevante forhold.. Avsluttet januar/februar 2008.
- Opplæringsloven §8-2 om gruppestørrelse: Gjennomføring i henhold til oppdrag fra Udir. Tilfredsstillende.
- Gjennomgang av alle regnskap for private skoler.
- Opplæringsloven § 2-8 (særskilt språkopplæring for språklige minoriteter). Skriftlig tilsyn gjennomført i alle 15 kommunene, jfr tabell nedenfor. Påbegynt høsten 2006. Fullført våren 2007.
- Barnehager: Gjennomført tilsyn i en kommune
- Hendelsesbaserte tilsyn

Kunnskapsløftet

Fylkesmannen har overfor kommunene og i eget arbeid lagt stor vekt på dokumentasjon og analyse som grunnlag for all kvalitetsvurdering. Skoleporten, Kostra, GSI, barnehagestatistikk med mer har ved flere anledninger vært tema i de regelmessige møtene med kommunene i løpet av året. En har også deltatt i arbeid initiert av KS angående dette. Fylkesmannen har fulgt reformen **Kunnskapsløftet**, særlig i forhold til kompetanseutvikling og arbeid tilknyttet nye læreplaner. Vi har særlig lagt vekt på aktivt å stimulere til nettverksarbeid mellom skoleeiere, og samarbeid og bistand fra høyskoler og universitet, jf. blant annet strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen. Regelmessige kommunesamlinger, et felles kontaktutvalg for Agderfylkene for skoleeiere i tilknytning til kompetanseutvikling i grunnopplæringen, KS, Universitetet i Agder mfl. og god og løpende kontakt med kommuner/fylkeskommune har vært prioritert.

Forberedelse til innføring av "Kunnskapsløftet" i hele grunnopplæringen er fulgt opp i tråd med embetsoppdraget, herunder også høring med mer for nye læreplaner, der Vest-Agder har hatt oppdrag og ansvar for høring i restaurant- og matfaget, gitt av Utdanningsdirektoratet.

Dårlige resultater på Agder i nasjonale prøver gav på slutten av året oppmerksomhet og debatt i skole og media. Dette følges opp i 2008.

Fylkesmannens landsdekkende oppdrag om internasjonalisering i skolen (United World College, franske gymnas med flere), er fulgt opp i tråd med oppdrag fra KD, og rapporteres til Utdanningsdirektoratet.

***Tilstandsvurdering:** Det er vårt klare inntrykk at skoleeiere og skoler på en mer omfattende og systematisk måte legger vekt på resultatdokumentasjon og analyse i sine metoder for et mer systematisk kvalitetsarbeid. Klagesaksmengden (karakterer, enkeltvedtak etter opplæringsloven) har vært forholdsvis stabil de siste årene. Det er et tydelig inntrykk at tilsyn på et tema gjennomført i et lite antall kommuner har en generell effekt også på øvrige kommuner. Dialogen mellom Fylkesmannen og skoleeierne er god. Kombinasjonen av juridisk kompetanse og god faglig kompetanse i tilsyns- og veiledningsarbeid anses som helt avgjørende for dialog, legitimitet og autoritet. Dette gjelder både i forhold til skoleeiere og overfor foreldre/elever som ønsker veiledning om rettigheter med mer. Flere kommuner strever med å holde styrken i sitt utviklings- og kvalitetsarbeid som følge av omorganisering. Vi vil likevel ikke unnlate å nevne at en liten avdeling på 8,5 årsverk står overfor svært store utfordringer når det gjelder å skjøtte rettighets-, tilsyns- og oppfølgingsoppgaver i en samlet virksomhet i fylket med ca 150 skoleenheter, 240 barnehager, 16 kommuner inkl fylkeskommunen og ca 38.000 barn og unge i barnehage og grunnopplæring.*

2.3.2 Barnevern

Systemrevisjon i alle barneverninstitusjoner

Fylkesmannen har i 2007 gjennomført systemrevisjon i alle barneverninstitusjonene i Vest-Agder. Individtilsynet er gjennomført ved at 96 % av de lovpålagte tilsynene har blitt utført. Fylkesmannen mottok 23 klager fra ungdommer i institusjon. Se for øvrig egen årsmelding om tilsyn.

Det ble gjennomført tilsyn som systemrevisjon i 3 kommuner og tilsyn som inspeksjonstilsyn i en kommune. Klagesaker er behandlet fortløpende og alle innen 3 måneder. Det er avholdt kurs i rettighetsforskriften for private institusjoner, to dagers kurs for ansatte i barneverntjenestene med tema brukervedvirkning og seminar over to dager for barnevernlederne med fokus på internkontrollplikten. Avdelingen har deltatt i samarbeidsmøter med UiA, fylkesnemnd, Bufetat og Fylkesmennene i region sør.

Tilstandsvurdering: De private barneverninstitusjonene i fylket har også i 2007 fått kurs i rettighetsforskriften. Fylkesmannen ser en positiv utvikling i institusjonene etter slike kurs. Dette blir for de ansatte en anledning til å møtes på tvers av institusjoner og drøfte aktuelle problemstillinger, i tillegg til det faglige innholdet i kurset. Det er et sterkt ønske fra institusjonene om et årlig kurs i rettighetsforskriften. Med tanke på de oppgavene Fylkesmannen har på barnevernområdet kan vi ikke se at vi har mulighet for å klare å holde kurs for institusjonene i 2008. Dette er beklagelig da vi ser at disse kursene har hevet kvaliteten på det faglige arbeidet og bidratt til at barn og unges rettsikkerhet har blitt bedre ivaretatt.

Barneverntjenestene står overfor store utfordringer kjennetegnet ved økning i antall meldinger og flere komplekse saker. Dette stiller høye krav til kompetanse, noe som ofte er vanskelig å ivareta i mindre kommuner eller kommuner der det er/har vært store utskiftninger av ansatte/sykdom.

Fylkesmannen er kjent med at flere kommuner (12) har startet utredning med tanke på et fremtidig interkommunalt samarbeid knyttet til barneverntjenesten. I løpet av 2008 er det grunn til å forvente at flere kommuner har inngått avtaler om formalisert samarbeid.

Fylkesmannens utfordringer er knyttet til vårt forvaltningstilsyn der ressursene ikke er tilstrekkelig til å følge opp kommunene på en god nok måte.

Institusjonstilsynet tar en stor andel av de ressursene vi har til disposisjon. Det er nødvendig med en tett oppfølging av institusjonene, ikke minst gjelder dette individtilsynet for å sikre at beboerne blir fulgt opp på en god måte.

2.3.3 Gransking av barnehjem

På anmodning av Kristiansand kommune oppnevnte Fylkesmannen i 2006 et granskingsutvalg som, på bakgrunn av konkrete henvendelser, gransket mulig omsorgssvikt og overgrep overfor personer plassert i barnehjem i Kristiansand kommune i løpet av perioden 1954 til 1979. Granskingsutvalget (G-I) besto av advokat Anita Jarvoll Hekneby, psykolog Egil Launes og sosionom Knut Hagen. Utvalget er etablert med eget sekretariat i egne lokaler i Kristiansand. Utvalget avga sin rapport til Fylkesmannen den 16.11. 2007.

Kristiansand kommune inviterte kommunene i begge Agderfylkene til å bli med i en ny gransking av barnehjem og skolehjem. Bortsett fra Arendal kommune og Froland kommune ble alle kommunene etter hvert med i samarbeidet. I desember 2006 anmodet Kristiansand kommune om at Fylkesmannen oppnevner et nytt granskingsutvalg (G-II) med et utvidet mandat i forhold til G-I: Barnehjem og skolehjem i Agder granskes uten begrensning tilbake i tid, og granskes helt frem til 31.12. 2003. G-II ble etablert senhøstes 2007 og utvalgets medlemmer er sorenskriver Jørn Ree, psykolog Helle Fabrin Eide og sosionom Knut Hagen.

Gransking av omsorgssvikt og overgrep i barnehjem

2.3.4 Familierett og Familievern

Fylkesmannen følger fortløpende opp saker innen familieretten. Separasjoner og skilsmisser behandles innen 8 uker. Tilsyn med familievernet er utført iht. forskrift.

2.3.5 Likestilling

Fylkesmannen arbeider med likestilling i sin kontakt med kommuner, fylkeskommuner, statlige regionale etater, UiA og i formelle og uformelle nettverk. Vi vil videreføre dette som en langsiktig satsing på mange felt og i ulike relasjoner.

Fylkesmannen personlig er med i Agderrådets Likestillingsråd som i 2007 ihht sin Handlingsplan arbeidet med 1) prosjekt "Ungdom og Framtidsvalg", 2) ålrettet likestillingsarbeid i kommunene, 3) reduksjon av uønsket deltid, 4) lederutvikling, 5) rekruttering til politiske verv, 6) opprettelse av et Likestillingsenter på Universitetet i Agder, 7) Likestilling i media.

Rådet delte i 2007 ut sin Likestillingspris til NHO og prosjekt Jenter og Teknologifag.

Likestillingsrådet har i 2007 i et bredt partnerskap videreutviklet forprosjektet "Fritt valg – om ungdom og framtidvalg" til en tiårs satsning kalt "Frie Valg". Overordnet mål er å sikre god kjønnsbalanse i yrkeslivet på Agder. Det satses systematisk og langsiktig på arbeid med barn og unge i hele utdanningsløpet fra barnehage til universitet. Hovedfokus og prosjektets hovedsatsing vil være på ungdom mellom 13 og 19 år – altså ungdomsskole og videregående skole. Med utgangspunkt i erfaringene fra forprosjektet (jf. www.frittvalg.no) vil rådet arbeide for å gi ungdom selvtillit og mot til å ta frie, kjønnsuavhengige utdannings-, yrkes- og livsvalg. For å få dette til, og sørge for at ungdommene får støtte i sine frie valg, vil prosjektet også ha fokus på foreldre, rådgivere og lærere. Erfaringsmessig vil det være viktig å komme tungt inn allerede på 8. trinn.

*Gutter velger
mer tradisjonelt
enn jenter*

Verdt å nevne:

- Agderrådets forprosjekt "Fritt valg" våren 2007 om ungdoms yrkesvalg, viste at mye gjenstår med hensyn til holdninger. Gutter velger mye mindre fritt og atskillig mer tradisjonelt enn jenter
- Ungt entreprenørskap Agder har sterk vekst i antall elev- og ungdomsbedrifter. Andel jenter i lederfunksjoner er stor (50%), og det er en felles utfordring å vedlikeholde denne andelen, slik at vi finner de igjen som senere framtidige etablerere

- FASETT-konferansene rundt Skagerrak er under omarbeiding til et Interreg-prosjekt (ØKS) med fokus på næringsdrivende kvinner (Women in Business)
- ”All verdens kvinner på Agder” - det offisielle Agders 8.mars-markering – ble i 2007 arrangert av Kvinesdal kommune
- Universitetet i Agder fikk støtte til sin konferanse ”Likestilling – leder- eller organisasjonsansvar?”

Tilstandsvurdering:

Likestillingssituasjonen er fortsatt svak både i Vest-Agder og Aust-Agder, noe som fortsatt legitimerer fokus på dette og et tett samarbeid mellom fylkene. Det er generelt sett viktig å øke kvinners deltakelse i arbeidslivet, både ved å styrke kvinners kompetanse, evne og mot til å etablere egne virksomheter, og mobilisere kvinner som av ulike grunner ikke er yrkesaktive. Næringslivet går svært godt i regionen, og det er en utfordring å skaffe nok arbeidskraft.

Det har også vist seg at det er nødvendig med et aktivt holdningsskapende arbeid overfor unge gutter spesielt, med tanke på å endre tradisjonelle yrkes- og familieroller.

2.4 Arealdisponering og byggesaker

2.4.1 Dispensasjonssaker og plansaker

Fylkesmannens miljøvernavdeling opplevde i 2007 en økning i antall oversendte dispensasjonssaker og plansaker. Sakene økte også i kompleksitet. På tross av økt sakstilfang er saksbehandlingstiden tilfredsstillende. Alle henvendelser blir besvart innen de fastsatte tidsfrister.

**Økende
antall
dispensasjons
saker og
innsigelser**

Vi påklaget 61 dispensasjonsvedtak og reiste innsigelser til 57 planer. Dette er det høyeste antall påklaginger og innsigelser vi har hatt. Over 50 % av klage- og innsigelsessakene gjelder arealutnyttelsen i strandsonen (100-metersbeltet). Vi har også påklaget og reist innsigelser i et stort antall saker med bakgrunn i vassdragshensyn, hensynet til bevaring av biologisk mangfold, friluftslivsinteresser og hensynet til barn- og unge.

2.4.2 Formidling av nasjonal miljøvernpolitikk (St.meld. nr. 26 (2006-2007))

Fylkesmannen har prioritert formidling av Regjeringens miljøvernpolitikk - St.meld. nr. 26 (2006-2007).

Fylkesmannen gir gjennom skriftlige uttalelser og ved muntlige henvendelser veiledning om nasjonal arealpolitikk, herunder påser at risiko- og sårbarhetsanalyser blir gjennomført og samfunnsikkerhet ivaretatt.

Det har i 2007 blitt avholdt et heldagsseminar for alle kommunene i Vest-Agder, hvor hovedfokus var formidling av de sentrale statlige føringer innen arealplanlegging. Seminaret ble arrangert i samarbeid med Vest-Agder fylkeskommune.

Ny veileder om kommunal arealplanlegging

Fylkesmannen har videre utarbeidet en veileder om kommunal arealplanlegging. Det blir i veilederen bl.a. gjort rede for hvilke statlige føringer kommunene må ta hensyn til. Veilederen er publisert på vår internettside.

Tilstandsvurdering: Dette arbeidet har hatt høy prioritet i 2007. Fylkesmannen anser dette arbeidet som tilfredsstillende ivaretatt.

2.4.3 Samfunnssikkerhet og beredskap

Se avsnitt 2.6.2

2.4.4 Oppfølging av strandsonen

Fylkesmannen uttaler seg til plansaker og til dispensasjoner i strandsonen. Over 50 % av våre klagesaker og innsigelsessaker gjelder arealutnyttelsen i strandsonen. Det er vårt inntrykk at det fortsatt gis mange dispensasjoner i strandsonen, og at det fortsatt vedtas planer som åpner opp for omfattende utbygging i strandsonen. Noe av årsaken til dette ligger i at kommunen har mange eldre reguleringsplaner som ikke er i tråd med de nasjonale målsettinger mht. forvaltningen av 100-metersbeltet, samt manglende vilje til å ta hensyn til de stadig sterkere nasjonale signalene mht. å begrense utbyggingen i 100-metersbeltet. Fylkesmannen ber kommunene om å foreta miljørevisjon av eldre planer som ikke er i tråd med ny nasjonale føringer, men dette følges sjeldent opp av kommunene.

Fortsatt bygging i strandsonen

Tilstandsvurdering: Dette arbeidet har hatt høy prioritet i 2007. Etter Fylkesmannens vurdering gis det fortsatt for mange og omfattende dispensasjoner i strandsonen. Det er også vår erfaring at kommunale planer ikke ivaretar de nasjonale interessene i strandsonen på en tilfredsstillende måte. Det innebærer at miljøvernavdelingen må reise innsigelse for at disse nasjonale interessene skal bli ivaretatt. Det gjelder særlig allmenne friluftslivsinteresser i landfaste strandområder, landskapsinteresser samt hensynet til områder som er verdifulle for det biologiske mangfoldet.

2.4.5 Sikring av fjellområder gjennom en helhetlig arealpolitikk

Fjellområdene i fylket er under et stadig økende press. I Vest-Agder er mulighetene for etablering av fritidsboliger langs sjøen begrenset pga. pris og arealknapphet. Arealpresset retter seg derfor i stadig økende grad mot fjellområdene. Fjellområdene har videre blitt ivaretatt gjennom våre uttalelser til dispensasjonssaker og plansaker. Det har i 2007 vært reist innsigelser til planer som er i konflikt med de nasjonale føringene om så sikre villreinens leveområder. Dette gjelder særlig planer om fritidsbebyggelse. Det har også blitt påklaget flere

saker som gjelder dispensasjon fra avstandsbestemmelser til vann- og vassdrag.

Tilstandsvurdering: Fylkesmannen registrerer et økt press på utbygging i fjellområdene, og det er behov for å prioritere oppfølgingen av de nasjonale signalene mht. planlegging av fritidsbebyggelse.

2.4.6 Landbruksinteressene i planarbeidet

Arbeidet med plansaker og arealforvaltning står for om lag 25% av ressursbruken i Landbruksavdelingen. Sakene behandles innen gjeldende tidsfrister. Vi har et engasjert fylkeslandbruksstyre, som ønsker å opprettholde 6 møter i året, selv om saksmengden har avtatt.

Økt bevissthet om jordvernet

I løpet av året er arbeidet med formidling til kommunene av det nasjonale målet for jordvern og behovet for god planlegging for å løse konflikter prioritert opp. Bevisstheten i kommunene om Regjeringens vektlegging av jordvern, har økt gjennom året. Et pågående arealplanprosjekt for regionen "Knutepunkt Sør" (6 kommuner v/ Kristiansand) tegner til å bli et meget nyttig arbeid, spesielt dersom det fører til en bindende langsiktig fylkesdelplan. Fylkesmannen i Vest-Agder argumenterer nå lokalt for at et tilsvarende arbeid bør igangsettes i Lister-regionen. Vi ber sentrale myndigheter vurdere å bidra til dette, som et forebyggende tiltak mht. framtidige konflikter med både jordvern, kulturminnevern, landskapsvern og klassisk naturvern.

Veilederen "Plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss" er tatt i bruk. Det er få konfliktsaker i fylket.

Tilstandsvurdering: Landbruket står generelt relativt svakt i de fleste kommunene i Vest-Agder, men hensynet til de viktigste jordbruksarealene er likevel i stor grad innarbeidet i kommuneplanene. Det er høy oppmerksomhet på jordvernet, men arealer omdisponeres fortsatt til utbygging. Det er behov for nye sterkere virkemidler for jordvernet.

2.4.7. Oppfølging av rikspolitiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging

Fylkesmannen har hatt fokus på rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging. Offensiv bruk av disse retningslinjene er etter vår vurdering et viktig verktøy for å oppnå de nasjonale mål mht. reduksjon av klimagassutslipp.

Felles overordnet areal- og transportplan er et viktig virkemiddel

Fylkesmannens miljøvernnavdeling deltar i en prosjektgruppe i et transportforvaltningsforsøk igangsatt på initiativ av Samferdselsdepartementet (Areal- og transportforvaltningsprosjektet i Kristiansandsregionen). Arealprosjektet er et samarbeid mellom kommuner, fylkeskommuner og statsetater i Kristiansandsregionen om å utarbeide en felles overordnet plan for arealbruk. Planen skal legge føringer for den langsiktige utviklingen av regionen. Blant annet vil man i planarbeidet ta stilling til lokalisering av fremtidens boligarealer, næringsarealer, grøntarealer og kjøpesentre. En felles

overordnet arealplan vil også kunne være med på å redusere transportbehovet, og derved redusere klimagassutslipp.

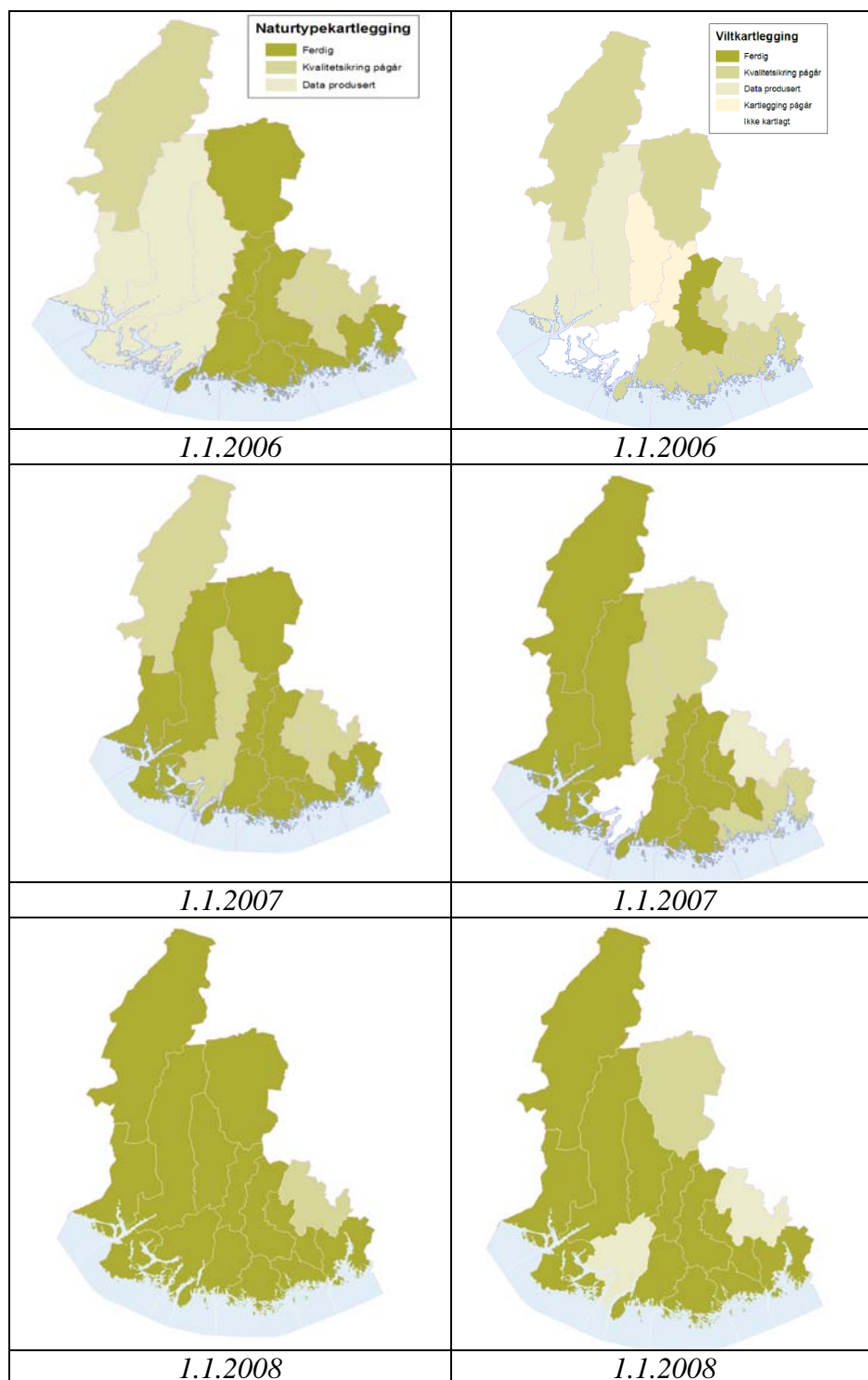
Fylkesmannens miljøvernavdeling deltar også i prosjektet "Bystrategi – areal og transport i byutviklingen" i regi av Statens Vegvesen. Hensikten med prosjektet er å etablere en felles regional arena for samhandling, beslutning og gjennomføringen innen areal og transport for hver av de fire byregionene i Region sør. Videre å få på plass avtalefestede transport- og arealpakker mellom statlige transportetater, fylkeskommunene og kommunene, med regional enighet om tiltak, arealforvaltning og finansiering.

Tilstandsvurdering: Dette arbeidet har hatt høy prioritet i 2007. Det er behov for å presisere hvordan de rikspolitiske retningslinjene skal brukes i et klimaperspektiv på tettstedsutviklingen i mindre kommuner..

2.5 Landbruksbasert næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

2.5.1 Biologisk mangfold

Kvalitetssikring av biologiske mangfold-data har fremdeles hatt høy prioritet i geodataarbeidet i 2007, jf. figur 1. Naturtypedata fra 14 av 15 kommuner og viltdata fra 12 kommuner er nå importert i Naturbase. Det siste datasettet (Vennesla) vil bli oversendt for import i Naturbase i løpet av mars 2008.

Figur 1: Status for naturtypekartlegging (venstre kolonne) og for artskartlegging (høyre kolonne) i Vest-Agder fra 1.1.2006 til 1.1.2008.

Datasettene er av ulik kvalitet og det er betydelig behov for supplerende kartlegging. Dette er planlagt igangsatt i 2009. Det er behov for ny viltkartlegging i Lyngdal og Vennesla, og vi har besluttet å igangsette dette i 2008.

Nye krav til dokumentasjon av områdebeskrivelse og verdivurdering av naturtypedata vil medføre noe arbeid med allerede godkjente data. I de fleste tilfeller vil det være behov for mer feltarbeid. Dette arbeidet vil bli startet i 2008 for tilførte budsjettmidler øremerket dette formålet.

***Kartlegging
av marint
biologisk
mangfold***

Eksisterende kunnskap om biologisk mangfold i ferskvann er lagt inn i VannInfo. Fylkesmannen deltar også i kartleggingsprosjekt for marint biologisk mangfold. Dette arbeidet ble startet høsten 2006 av Vest-Agder fylkeskommune og er nå samordnet med det nasjonale kartleggingsprogrammet. Kartleggingen er startet i Kristiansand, Søgne og Mandal og skal gjennomføres i 2007-2008. Feltarbeidet er gjennomført i Kristiansand, mens Søgne og Mandal vil bli gjennomført i 2008. Fremdriften er i henhold til plan. Videre er det gjennomført oppstartsmøter i Lindesnes, Lyngdal og Farsund med tanke på oppstart i 2008.

***Det må
utarbeides nye
viltområdekart
for Lyngdal og
Vennesla***

Tilstandsvurdering: Første generasjons kartlegging av naturtyper og av artsområder (viltkart) er gjennomført i alle kommuner. Dekningen av naturtypekartleggingen er for dårlig i de fleste kommunene. Det er behov for omfattende supplerende nykartlegging av naturtyper. Viltkartdata bør revideres de kommende år ettersom datasettene begynner å bli gamle.

2.5.2 Formidling av landbrukspolitikken

Det er vårt inntrykk at politisk og administrativ ledelse i kommunene i økende grad er klar over kommunens nye rolle på landbruksområdet, og vi ser en positiv utvikling mht. politisk interesse bl.a. for jord- og konsesjonslovsakene. Vi er likevel urolig for at **landbrukskompetansen** forvitrer i mange kommuner, og at kapasiteten til å arbeide med landbrukssaker synker fordi personalet tillegges mange andre oppgaver. Dette går særlig ut over næringsutviklingsarbeidet. Det er økende politisk interesse for landbruket i kommunene. Det liten kapasitet til utviklingsarbeid i mange kommuner. Fylkesmannen i Vest-Agder har på sin plan å styrke innsatsen for å få kommunene til å være proaktive mht. landbrukets investeringer for framtida, spesielt i husdyrholdet.

***Landbruks-
kompetansen
må
oppretholdes***

2.5.3 Skog og bioenergi

Avvirkningen og aktiviteten i granskogen har de senere år vært på et tilfredsstillende nivå, mens ressursene av furu og lauv har vært utnyttet i mindre grad. Dette på grunn av svak lønnsomhet, vanskelige driftsforhold, eiendomsstruktur med mer, - i det hele en situasjon som samsvarer med den som beskrives for "Kystregionen" i den nylig fremlagte Kystskogmeldinga. Den bedrede lønnsomheten i 2007 har ennå ikke slått ut i avvirkningstallene, bl.a. pga mangel på skogsentreprenører. Skogkultur har imidlertid økt kraftig. Arbeidet med konkrete bioenergi prosjekter har stagnert i 2007 pga. lav strømpris.

Stor interesse for skogbruksplan og miljøregistreringer

Det er svært stor interesse fra kommuner og skognæring for skogbruksplaner og miljøregistreringer. Kommunalt organiserte prosjektgrupper står for utforming av takstprosjekt, og vi ser gang på gang at dette skaper engasjement og aktivitet. Miljøregistreringer er ferdig i 10 av 15 kommuner.

Fylkesmannen har i 2007 deltatt i risikobasert foryngelseskontroll etter den nye skogloven i 4 kommuner. Resultatene er mer positive enn antatt på forhånd. Vi samarbeider med FM i Aust-Agder og begge fylkeskommunene om "Trebiennalen", som neste gang vil foregå i 2008 i Risør, med bl.a. utdeling av Sørlandets trepris og div. utstillinger i tilknytning til et 3-dagers arrangement.

Verdiskapningsprogrammet for tre er engasjert i flere prosjekter for innovasjon i trebearbeidende bedrifter i landsdelen. Innovasjon Norge Agder har høy kompetanse innen dette

2.5.4 Verneplanarbeidet og forvaltningsplaner

Det må settes inn en langt større innsats i forvaltningen av verneområdene

Arbeid med forvaltningsplaner for Oksøy-Ryvingen- og Flekkefjord landskapsvernområder har pågått i hele 2007. Arbeidsgrupper er etablert. Begge områdene er fotografert fra luften for å få en oversikt over landskapet og vegetasjonsdekket. Utdyping av verneforskriften, aktuelle forvaltningstiltak og informasjonsstrategi er drøftet og gjennomgått. En informasjonsbrosjyre er utarbeidet for hvert av de to landskapsvernområdene. Tilbakemeldingene på brosjyrene har vært meget gode.

Tilstandsvurdering: Mange verneområder i fylket trues av gjengroing. Det er behov for aktiv forvaltning av områdene.

2.5.5 Rovvilt

Rovviltskadene er redusert i Vest-Agder de siste årene

Det var relativt få rovviltskader i Vest-Agder i 2007. Vi hadde 4 dokumenterte tilfeller av lam tatt av kongeørn, 2 i Sirdal, 1 i Kvinesdal og 1 i Åseral. Det ble utbetalt ca 230.000 kroner i erstatning for rovviltskader på husdyr. Kontaktutvalget for rovviltsaker har hatt to møter i 2007. Fylkesmannen har også i 2007 støttet dødpeileprosjektet i grensetraktene mellom Vest-Agder og Rogaland. Ingen gaupeer ble felt i 2007. En gaupeobservasjon på Lista er den eneste dokumenterte rovviltobservasjonen i fylket i 2007.

Tilstandsvurdering: Rovviltsforvaltningen har blitt ivaretatt i tråd med styringssignalene.

2.5.6 Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder

Kalkingen må videreføres

Nye laksebestander er etablert i Kvina, Lygna, Audna, Mandalselva og Tovdalselva ved hjelp av kalking og kultiveringstiltak. Også Otra har en stedegen laksebestand. Fangstallene for 2007 viser, som i landet for øvrig, en nedgang både i elvefangstene og sjøfangstene av laks. Det var spesielt smålaksen som sviktet i 2007. Flere av de nye laksebestandene er helt avhengige av fortsatt kalking for å overleve. Mandalselva og kyststrekningen Lindesnes – Mannefjorden er

*Mandalselva
og Otra er
blant de ti
beste
lakseelvene i
landet*

opprettet som nasjonalt laksevassdrag og laksefjord, jf. St.prp. nr. 32 (2006-2007). Dette betyr at også Vest-Agder får et særlig ansvar for å ta vare på den Atlantiske villaksen.

Tilstandsvurdering: Reetablering av laks og annet biologisk mangfold i elvene har vært svært vellykket. Kalkingsvirksomheten må videreføres! Laksens vandringsveier og leveområder er negativt påvirket av vannkraftreguleringer. Dette må så langt mulig rettes opp ved revisjoner i manøvreringsreglement og konsesjonsbetingelser.

*Vannregionmyndig
heten må tilføres
nødvendige
ressurser for å
kunne
gjennomføre dette
viktige oppdraget i
samsvar med den
nye forskriften*

2.5.7 Vannrammedirektivet

Fylkesmannen i Vest-Agder ble etter forskriften utpekt til Vannregionmyndighet for vannregion Sør-Vest. Oppstartkonferanse er gjennomført og arbeidet med implementering av forskriften har vært høyt prioritert i 2007. Figgjovassdraget og Otravassdraget er valgt ut til første fase. Planprogrammet for perioden 2007-2009, dvs. prosessen fram mot godkjenning av første forvaltningsplan, er sendt på høring. Arbeidet med karakterisering og overvåking går etter planen.

Tilstandsvurdering: Fylkesmannen i Vest-Agder er vannregionmyndighet for Aust-Agder, Vest-Agder og Rogaland. Dersom arbeidet fortsatt skal kunne gjennomføres i samsvar med den nasjonale framdriftsplanen, må Fylkesmannen tilføres ekstra ressurser for å kunne utføre oppdragene som er lagt til vannregionmyndigheten. Så langt har det ikke vært tilstrekkelig ressurstilgang til å sikre en tilfredsstillende gjennomføring av oppdraget.

*Miljøvernave
delingen gjennomførte
75 tilsyn med
virksomheter i
2007.*

2.5.8 Tilsyn med prioriterte helse- og miljøfarlige kjemikalier

Fylkesmannen har fulgt opp de nasjonale føringene om styrking av tilsynet på forurensningsområdet. Fylkesmannen har deltatt i alle de nasjonale tilsynsaksjonene, og i tillegg gjennomført tilsyn i tråd med egen tilsynsplan. Tilsynet er primært rettet mot industri og næringsliv, med særlig fokus på farlig avfall og helse- og miljøfarlige stoffer. Det er ei perioden gjennomført følgende tilsynsaksjoner:

1. Kjemikaliebruk og håndtering av farlig avfall i mindre virksomheter
2. Bygg og anlegg
3. Kjemikaliehåndtering i videregående skoler i Vest-Agder
4. Sanering av PCB- holdige komponenter(isolerglass + lysarmaturer)

Tilsammen er det gjennomført 75 tilsyn med virksomheter i 2007. De fleste i forbindelse med de nevnte aksjonene. I tillegg er det mottatt og behandlet årsrapporter/egenrapporter fra ca 50 bedrifter inkludert avfallsanleggene. Det har vært vanskelig å avsette tilstrekkelig ressurser til tilsyn.

Samarbeidet med de andre statlige tilsynsetatene er videreført i 2007. Det har vært avholdt et møte i felles tilsynsgruppen i regi av Arbeidstilsynet og to møter med arbeidstilsynet for planlegging av felles tilsyn. Det er gjennomført 5 felles tilsyn med Arbeidstilsynet i 2005. Erfaringene fra disse er i hovedsak positive. Arbeidet forsetter og intensiveres i 2008.

***Tilstandsvurdering:** De nasjonale tilsynsaksjonene er fulgt opp i tråd med føringene fra SFT. Det har ikke vært mulig å nå SFTs måltall for ressursbruk til tilsyn (1,3 årsverk for VA), men antall tilsyn er likevel økt de senere år. Erfaringene fra tilsynsaksjonene tilsier at det er behov for økt tilsyn for å øke bevisstheten omkring riktig håndtering av miljøfarlige kjemikalier. Behovet er tidligere anslått til minimum 2 årsverk. Med den bemanningen vi i dag har på forurensingsområdet og med de oppgavene vi i dag har, er det ikke mulig å avsette mer enn ca 1 årsverk til tilsyn.*

2.5.9 Avløp

Implementeringen av ny avløpsforskrift har vært en viktig oppgave i 2007. Alle kommunene har fått informasjon og oppfølging fra mva. Det er avholdt en forureningskonferanse hvor avløp var et viktig tema. Alle kommunene er tilskrevet om frister, renskrav etc. Det er avholdt møter i tre kommuner hvor avløpsproblematikken er drøftet. Vi er i gang med en møterunde med hver enkelt kommune for å gå gjennom aktuelle problemstillinger. 3 av 15 kommuner er besøkt i 2007. I den grad vi har ressurser vil de resterende bli besøkt i 2008. Avløpsforskriften innebærer både ny myndighetsfordeling og skjerpede renskrav for en del områder i fylket.

Kommunene har fått nye oppgaver innen avløpssektoren

***Tilstandsvurdering:** En del mindre rensanlegg har behov for oppgradering for å tilfredsstille de nye kravene. Kommunene etterspør ytterligere informasjon om regelverket. Det planlegges derfor ny besøksrunde til kommunene. I tillegg vil det også i 2008 bli arrangert en temadag for kommunene hvor avløpsproblematikken vil bli sentral. Det planlegges også å gjennomføre en tilsynsaksjon mot avløpssektoren.*

2.5.10 Miljøstatus

Vi har gjennomført konverteringen av innholdet til Digimaker. Det er ikke gjennomført spesielle markedsføringstiltak i 2007. Det er foretatt ajourføring og oppdatering av et lite antall sider.

***Tilstandsvurdering:** Det er behov for oppdatering og dette vil skje i henhold til embetsoppdrag for 2008.*

2.5.11 Forurensede sedimenter

Pilotprosjekt Kristiansandsfjorden ble avsluttet i 2007. Erfaringene er samlet i en sluttrapport, og er nyttige for andre aktører nasjonalt som skal gå i gang med tiltak i forurensede sedimenter. På oppdrag fra

Fylkesmannen utførte NIVA i 2006 en omfattende undersøkelse av miljøtilstanden i fjorden. Rapporten forelå i desember 2007, og viser at selv om det kan gå noen år til f.eks. kostholdsrådet kan endres, er tilstanden blitt betydelig bedre. I desember 2007 arrangerte Miljøvernavdelingen et sedimentseminar hvor erfaringer fra pilotprosjektet og miljøtilstanden var de to sentrale temaene.

I 2007 har det blitt holdt flere møter mellom Farsund kommune og Miljøvernavdelingen for å få i stand tiltak også her basert på NIVAs anbefalinger. Det er imidlertid fokus på kartlegging av mulige kilder på land og stans av disse, før tiltak kan gjennomføres i sjø. Det er opprettet en prosjektgruppe med havna, kommunen, industrien og Miljøvernavdelingen. Kommunen leder arbeidet.

Fedafjorden: I 2007 ble det holdt et møte mellom SFT, Miljøvernavdelingen., Kvinesdal kommune, Tinfos og Flekkefjord slipp og maskinverksted. Miljøvernavdelingen har gitt pålegg til Flekkefjord Slipp om undersøkelse av tilstanden på land og i sjø. SFT vil gi pålegg til Tinfos. Miljøvernavdelingen skal koordinere arbeidet.

Tilstandsvurdering:

Kristiansandsfjorden: *Av ulike årsaker er ikke alle tiltakene i pilotprosjektet avsluttet. F.eks. har det vært vanskelig å få entreprenør til å gjennomføre oppryddingstiltak i Marvika og Torsvika. Miljøvernavdelingen vil følge opp de delprosjektene som ikke er avsluttet. Det videre arbeidet med forurensede sedimenter vil i størst mulig grad bli koordinert gjennom arbeidet med vannrammedirektivet. Miljøvernavdelingen vil også ta initiativ for å få tiltaksplanen revidert.*

*I arbeidet med forurensede sedimenter i **Farsund**, vil Miljøvernavdelingen være en faglig veileder for kommunen og også pådriver dersom det er nødvendig.*

Fedafjorden: *Miljøvernavdelingen vil i første halvdel av 2008 ta initiativ til et møte mellom de to bedriftene og Kvinesdal kommune for å koordinere arbeidet med prøvetaking, og for å komme videre med tiltaksplanarbeidet.*

Tiltaksplan for Flekkefjord: *Miljøvernavdelingen vil ta initiativ til et møte med kommunen for å avklare videre framdrift mht. tiltaksplanen.*

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannens oppgaver relatert til samfunnssikkerhet og beredskap er konkretisert i følgende resultatområder:

2.6.1 Samfunnsikkerhets- og beredskapsmessige utfordringer

Embetet skal ha oversikt over de viktigste samfunnsikkerhets- og beredskapsmessige utfordringer i fylket. Fylkesmannen skal medvirke til at det blir gjennomført nødvendige forebyggende tiltak.

Fylkes-ROS

Tilstandsvurdering: Det er gjennomført diverse møter i forbindelse med nettverksbygging og det er utarbeidet/revidert planer innen kraft- og samferdselsberedskap. Størst sårbarhet ser Fylkesmannen innen kraft, telekommunikasjon og samferdsel i en ekstremværsituasjon. Fylkesmannen har laget en plan for oppfølging av fylkes-ROS og har gjennomført møte med sentrale matvaregrossister i fylket.

2.6.2 Pådriver og veileder for forebyggende samfunnsikkerhet

Fylkesmannen skal være veileder og pådriver for målrettet forebyggende samfunnsikkerhet i kommunene. Fylkesmannen skal påse at kommunene har oppdaterte planer etter lov om helsemessig og sosial beredskap og smittevernloven. Fylkesmannen skal særlig prioritere å følge opp tiltak i Nasjonal beredskapsplan for pandemisk influensa.

Beredskaps- hensyn i arealplan- leggingen

Tilstandsvurdering: Bykommunene er prioritert sett i forhold mindre innlandskommuner med hensyn til faglig oppfølging, tilsyn og øvelser. Tilsynene har særlig fokusert på kommunale systemer for å ivareta beredskapsmessige hensyn i arealplanutviklingen. Det er en generell oppfatning at flere kommuner sliter med små administrasjoner hvor beredskapsporteføljen ivaretas av en eller flere saksbehandlere, og beredskapsfunksjonen utgjør en forholdsvis liten del av stillingsprosenten. Det kan synes som om kommunale ressurser og prioritering relatert til beredskap er redusert etter tusenårsskiftet. I en tid da man i økende grad innses at den helsemessige og sosialmessige beredskapen er del av nesten all beredskap, blir det i økende grad Fylkesmannen sin oppgave å følge opp at planene innen dette området er tilfredsstillende. Dette har vist seg nødvendig i enkelte kommuner i 2007 og vil fortsette i 2008. Angående pandemiplaner synes dette stort sett innbakt i kommunenes planer.

2.6.3 Helse- og sosialberedskapen

Regjeringen vil utvikle helse- og sosialberedskapen ved å styrke beredskapen mot atom-, biologiske og kjemiske hendelser og arbeide for en trygg og robust forsyning i helse- og omsorgstjenesten. Fylkesmannen har regionalt ansvar innen atomberedskap.

Tilstandsvurdering: Bevisstheten rundt leveransesikkerhet for matvarer er høy hos Fylkesmannen. Det har vært gjennomført møter med Sørlandet sykehus helseforetak og sentrale matvaregrossister i fylket angående dette. Status innen atomberedskap vurderes som god både i embetet og i kommunene. Det har vært gjennomført seminar øvelser i atomberedskap for kommunene samt at embetets ledergruppe har blitt øvet av DSB.

2.6.4 Bistand til Kystdirektoratet ved statlige aksjoner

Fylkesmannen skal gi miljøfaglig bistand til Kystdirektoratet under statlige aksjoner mot akutt forurensing og ved Kystdirektoratet sitt tilsyn ved private/kommunale aksjoner mot akutt forurensing. Fylkesmannen skal gi nødvendige opplysninger om sårbare miljøressurser dersom private etterspør slike i forbindelse med aksjon mot akutt forurensing.

Tilstandsvurdering: Det har ikke vært noen aksjoner i 2007. Arbeidet med å utarbeide opplysninger om sårbare miljøressurser pågår kontinuerlig. Det arbeides nå med oppdatering av sårbarhetskartene (MOB kart). Fylkesmannen etterlyser bedre opplæring og/eller medvirkning i øvelser som kystverket avholder. Fylkesmannen ser med bekymring på at det fremdeles ikke er etablert noen slepebåtberedskap i regionen.

3. Resultatområdene

3.1 Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21.1. – Jordbruk

Kort om utviklingen og utfordringene i fylket

Utviklingen på jordbruksområdet beskrives også foran i kapitlene 1.1, 2.4 og 2.5.

Rovviltkompensasjon – gjennomførte tiltak

Vest-Agder mottar ikke midler til rovviltkompensasjon fra LMD.

Landbruksavdelingen deltar i arbeidet under den regionale rovviltnemnda. Rovvilterstatning og midler til forebyggende tiltak forvaltes av miljøvernavdelingen. Konfliktnivået var også i 2007 relativt lavt. Av totalt 29 kadaver av sau og lam som ble undersøkt av Statens naturoppsyn, er 4 lam bekreftet tatt av fredet rovvilt (kongeørn). Ingen sau og 162 lam er erstattet (230.000 kr).

Fylkesmennene i Agderfylkene eier et sett dødelighetssendere for sau som brukes årlig i prosjekter. Dette har gitt gode resultater mht. å avdekke tapsårsaker og mulighet til å forbedre driften. Sykdom og ulykker er betydelige tapsårsaker i flere områder. Fylkesmannen i Vest-Agder har prioritert å støtte dødpeilesenderprosjektet i Flekkefjord, Sirdal og Lund (i Rogaland) også i 2007 med midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Det investeres nå i eget utstyr for å bruke i prosjektet.

Beitebruk og tapsstatistikk

I 2007 er det registrert 21 beitelag som er med i organisert beitebruk (OBB) i Vest-Agder. Antallet er det samme som i 2006. Lagene hadde til sammen 332 medlemmer, men bare 260 var aktive og disse sendte

32.756 sau og lam, 671 storfe og 94 geit på utmarksbeite. Tapene for sau og lam er gått ned ca. 0,5 % fra i fjor til 6.2 %. Det er også i år stor variasjon mellom beitelagene når det gjelder tap. Mens tapene i Sirdal og Hægebostad er de laveste som er registrert på flere år, økte tapet i Åseral til det høyeste tapet som er registrert der. Åseral hadde også i 2006 en markert økning i tapene.

Færre sau på utmarksbeite

Nedgangen i tallet på sau som beiter i utmark fortsetter også for 2007, en nedgang på ca. 9 % fra fjoråret. Siden 2001 er tallet på sau redusert med 23 % i Vest-Agder. Åseral kommune har frem til 2006 hatt et stabilt antall med beitende sau, men også her var det nedgang i 2007. Antall storfe på beite viser en klart økende tendens for 2007.

Resultatområde 21.2. – Skogbruk

Se også kap. 1 og 2.

Aktiviteten i skogbruket

Til tross for en kraftig prisøkning på tømmer på ca 50 kr/m³ eller 15%, registrerte vi også i 2007 en liten nedgang i avvirkning i forhold til året før. Det ble jevnt over rapportert om stor interesse for hogst, men med stramt arbeidsmarked og stor konkurranse om arbeidskraft opplevde vi dette året tydelig **mangel på skogsentreprenører**.

Nedgang i avvirkning pga. mangel på skogsentreprenører

Det positive tømmermarkedet og forbedringer i skogfundsordningen gav likevel en kraftig økning i skogkulturaktiviteten. Investeringsnivået økte med hele 30-40 %, og det var særlig stell av ungskog som økte kraftig. Også innen skogsvegsektoren økte aktiviteten kraftig. Særlig i siste halvår var det stor pågang av søknader om tilskudd til større helårs traktorveier og bilveier.

Det er svært stor interesse fra kommuner og skognæring for skogbruksplaner og miljøregistreringer. Kommunalt organiserte prosjektgrupper står for utforming av takstprosjekt, og vi ser gang på gang at dette skaper engasjement og aktivitet. AT-SKOG har høyt fokus på å få gjennomført miljøregistreringer raskest mulig, og bidrar også aktivt til dette gjennom deltakelse i prosjektgrupper og økonomisk bistand. Det ble i 2007 gjennomført MiS-registreringer i Flekkefjord kommune, og materiell fra registrering i Hægebostad ble ferdigstilt. Skogbruksplan i Audnedal er i full gang med en oppslutning på hele 90 %.

Vi har i 2007 gjennomført en todagers samling med kommunene om skogfundsordningen, og informasjonsmateriell er sendt skogeiere.

Vest-Agder fikk i 2007 tildelt kr. 30.000 i tilskott til "Korte distriktskurs og informasjonstiltak for skogsarbeidere og yrkesaktive skogeiere". Vest-Agder er et skogreisingsfylke med relativt lite innestående skogfondsmidler. Det har derfor vært veldig positivt med tilskottet fra LMD til disse kursene, som ville vært vanskelig å

finansiere ved hjelp av rentemidler. Vi har utbetalt drøyt 20.000 av midlene i 2007, og har liggende regninger for det resterende som kom inn etter at LMD hadde trukket tilbake restbevilgningen. Vi regner med at aktiviteten for Aktivt Skogbruk i Vest-Agder vil holde seg om lag på samme eller noe høyere nivå i 2008. Vi håper derfor at vi også for inneværende år kan bli tildelt et slikt tilskudd.

Resultatområde 21.3 - Bygde- og næringsutvikling

Teknisk planlegging

Tilbud om teknisk planlegging er videreført i 2007 med 1,5 årsverk, og en beregnet samlet kostnad på nesten 770.000. Det er sendt faktura for 28 oppdrag med en samlet inntjening på knapt 260.000 kr. Vi vurderer dette som et svært viktig tilbud i vår region. Landbruket står relativt svakt, og byggekostnadene er høye. Våre folks bistand inkluderer også gjennomføring av anbudsrunder, noe vi vurderer som svært lønnsomt for bøndene. Vi kan ikke se at markedet kan sørge for et slikt tilbud i vårt område.

Samarbeid med andre aktører

I januar 2007 kom Landbruks- og matdepartementet med sin nye strategi for næringsutvikling 2007-09 **Ta landet i bruk**. I løpet av året ble det utarbeidet en regional strategi og handlingsplan basert på denne, **Ta Vest-Agder i bruk!** Planene ble utarbeidet sammen med partnerskapet i både Aust- og Vest-Agder, bestående av organisasjonene i landbruket, fylkesmennene, Innovasjon Norge, fylkeskommunene og KS. Strategiene i planen danner grunnlaget for det årlige handlingsprogrammet for BU-midlene i fylket.

Fylkesmannen i Aust-Agder og Innovasjon Norge er våre nærmeste samarbeidspartnere i næringsutviklingsarbeidet – Fylkesmannen i det proaktive utviklingsarbeidet, og Innovasjon Norge med sitt bedriftsrettede fokus. Fylkeskommunene har hovedfokus på generell bygde- og stedsutvikling, men har i 2007 vært mer aktive på landbruksrelaterte områder som mat og reiseliv. Prosjektutvikling gjennom og sammen med faglagene og næringsorganisasjonene i landbruket har økt betraktelig i løpet av året.

Fra Fylkesmannens side legger vi stor vekt på å ha et bredt bygde- og landbruksperspektiv både i veiledning og forvaltning.

Koordinering av resultatrapporteringen på BU-midlene

Fylkesmannen koordinerer resultatrapporteringen på BU-midlene i forhold til den vedtatte strategi. Rapport er sendt LMD i brev datert 29.02.2007.

*Ta Vest-
Agder i bruk!*

Fylkesmannens bruk av BU-midler

Vi har gitt 26 tilsagn på til sammen 2,68 mill. kr i 2007. Midlene er fordelt på seks strategier:

- Utvikle bygdeidentiteten (2 tiltak - 319.000kr)
- Utvikle og opprettholde bygdemangfoldet (4 tiltak - 460.000kr)
- Styrke kompetansen (9 tiltak – 768.650kr)
- Styrke økonomi og næringsgrunnlag (7 tiltak - 788.000kr)
- Stimulere til utvikling av gode produsentmiljø (2 tiltak – 95.000kr)
- Utnytte ressursgrunnlag og ta vare på kulturlandskapet (2 tiltak - 250.000kr)

Tilretteleggingsmidlene på 2,6 mill.kr er i 2007 benyttet i sin helhet. Innvilgede midler utover dette, skyldes inndratte midler fra tidligere år. Ingen søknader er avslått i 2007.

Kontroll er gjennomført ved regnskaps- og rapportkontroll av samtlige utbetalinger.

Resultatområde 21.4 - Verdiskapingsprogrammene

Treprogrammet

Treprogrammet er i stor grad rettet inn mot innovasjon i trebearbeidende bedrifter, og har fokus på samarbeidet i denne delen av verdikjeden. Innovasjon Norge vil således være den sentrale aktør innen det offentlige virkemiddelapparatet. IN-Agder har høy kompetanse innen dette feltet. FMLA har fortsatt samarbeidet om Trebiennalen med fylkesmannen i Aust-Agder og de to fylkeskommunene. Neste biennale/utstilling arrangeres i trebyen Risør 12. og 13. juni 2008. Det etablerte samarbeidet med Vest-Agder fylkeskommune på skog- og tresektoren videreføres. En verdiskapingsanalyse av verdikjeden skog/tre på Agder er satt i gang i løpet av året og ferdigstilles i 2008.

Matprogrammet

Matprogrammet forvaltes av IN, med Fylkesmannen i en pådriverrolle og med NORCONSERV som faglig nav for Agder og Rogaland. Vi samarbeider tett med Aust-Agder på matfeltet. I 2007 er det bevilget BU-midler til mobiliseringstiltak for å få flere produsenter av lokal mat. Fylkesmannen deltar i styringsgruppe for et kompetanseprosjekt knyttet til et eget videreforedlingsrom for småskala kjøttprodusenter hos Slakter Eide i Lillesand. Vi har deltatt på en nasjonal samling med ”matkontaktene” i IN-FM i løpet av året.

Resultatområde 22 – Miljøtiltak i landbruket

22.2 Tiltak for å redusere forurensninger

Hovedelementer i Fylkesmannens arbeid

Vest-Agder har relativt lite problemer med landbruksforurensning. I det regionale miljøprogrammet har vi videreført ordningen med

**Liten
forurensings-
belastning fra
landbruket**

tilskott til endra jordarbeiding og vi har etablert en ordning med tilskott til vegetasjonssoner langs gytebekker for sjøørret. Andre tiltak som blir utført for å redusere miljøbelastningen fra jordbruket er behandling av saker etter forskrift om gjødsel av organisk opphav, markdager og autorisasjonskurs for rett bruk av plantevernmidler mm.

Vurdering av tilstand og utvikling

Forurensingsbelastningen fra landbruket er liten fordi landbruksarealene i de fleste områdene utgjør en liten del av nedbørfeltene, og fordi hovedproduksjonen er relativt ekstensiv dyrking av gras. I normale vintre vil områder med åpen åker være utsatt for erosjon, særlig langs kysten. Økende grovforareal bak hvert grovforetende dyr pluss gjennomførte miljøtiltak forventes å gi en mindre miljøbelastning fra landbruket.

Behov for konkrete tiltak og virkemiddelbruk

Vi ser ikke behov for nye tiltak nå. En ny rapport om eutrofiering av fjordene på sørvestlandet er publisert av SFT i slutten av året. Eventuelle konsekvenser for landbruket må avklares gjennom videre undersøkelser av mulige kilder og ev. tiltaksanalyser. Både dette og eventuelle helt lokale problemer vil etter hvert bli tatt opp i arbeidet etter vannrammedirektivet.

22.3 - Miljøprogram og miljøplan

Prioriteringer og tiltak i tilknytning til regionalt miljøprogram

Hovedprioriteringen i regionalt miljøprogram for Agder er tiltak for å motvirke gjengroing av kulturlandskapet, og tap av kulturminner og biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet. Fylkesmannen har i samarbeid med kommunene valgt ut verdifulle kulturlandskap for ekstra tilskudd og økt oppmerksomhet i kommunalt planverk. Videre blir det satset på samarbeid i husdyrnæringen for rasjonell utnyttelse av beiteressursene.

**Økt innsats for
kulturlandskapet**

Overordna resultater av innførte virkemidler og ordninger

Programmet har som formål å motivere til bedre forvaltning og produksjon av miljøgoder i landbruket. Vi mener at programmet har ført til økt engasjement om kulturlandskapet i kommunene, og det er økende tilslutning til tilskuddsordningene. Det er likevel viktig å understreke at programmet er et utviklingsarbeid som må virke over lengre tid, og gi tid til å gjennomføre omstillinger i praksis, før man kan foreta en god vurdering av resultatene.

22.4 - Økologisk landbruk

Handlingsplan og gjennomførte tiltak

Fylkesmannen har i samarbeid med Aust-Agder utarbeidet ny handlingsplan for 2006-2010. Planen er nå tatt inn i den nye generelle strategien for næringsutvikling. Agderfylkene samarbeider om tiltak

innen økologisk landbruk. I 2007 ble følgende tiltak og prosjekter gjennomført:

*Fortsatt satsing
på økologisk
landbruk*

- Forprosjekt ” Økologisk jordbærproduksjon”
- Prosjekt: ”Økologisk jordbærproduksjon” (2007-2011)
- Prosjekt; ”Økomat Agder – for helse og miljø” (2006-2008)
- Prosjekt: ”Økologisk produksjon av kepaløk” (2006-2007)
- Storskalaforsøk om jordarbeiding og proteinvekster til eget kraftfôr
- Registrering av avlinger i eng

22.5 - Tre og miljø

Trevirke til energiformål

Prosjektet ”Grønn varme på Agder” er videreført sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder, Aust- og Vest-Agder fylkeskommune og Innovasjon Norge. AT Skog deltar også i styringsgruppen. Prosjektet har deltatt i arbeidet med regional fylkesdelplan for energi, og ellers er veiledning, rådgiving, nettverksbygging og kompetanseoppbygging sentrale stikkord. Målgruppe til prosjektet er aktører i landbruksnæringen, og kommunene som eier av flest bygg med vannbåren varme. Den generelle utviklingen i energimarkedet med lave strømpriser, har gjort arbeidet tyngre det siste året. Flere interesserte velger å ”sitte på gjerdet” og se an utviklingen, istedenfor å gå videre med planlagte prosjekter.

Resultatområde 23 – Eiendoms- og bosettingspolitikk

Det er nå etter delegeringen i 2004 færre enkeltsaker på dette området. Vi prioriterer å bruke betydelige ressurser på oppfølging og veiledning av kommunene, svare på spørsmål og holde kurs mm.

Klagesaksbehandling mm.

- Vi hadde i 2007 8 klagesaker etter jordlovens § 12. De fleste av sakene gjaldt fradeling av arealer og hus. I tillegg hadde vi 7 saker etter jordlovens § 12 som førsteinstans hvor vurderingstemaet var å avgjøre om en eiendom var å anse som en driftsenhet.
- Vi hadde en klagesak etter jordlovens § 9.
- Vi hadde 8 klagesaker etter konsesjonsloven. 2 av klagenes gjaldt vilkår om boplikt. 3 av klagenes gjaldt avslag på konsesjon fordi prisen var for høy og 3 av klagenes gjaldt avslag på konsesjon generelt.
- Vi hadde 4 klagesaker vedrørende bo og driveplikt etter odels- og konsesjonloven for konsesjonsfrie erverv. 2 fikk medhold i klagen og 2 fikk opprettholdt kommunens vedtak.
- Vi har i 2007 innstilt på overprøving etter fvl § 35 i ett tilfelle på grunn av for høy pris, og fått styrets medhold i dette.
- Vi hadde 2 saker hvor saksomkostninger etter forvaltningslovens § 36 ble innvilget fullt ut i den ene og betydelig redusert i den andre. Den siste er påklaget til SLF.

- Vi har ikke hatt klagesaker vedrørende 0-konsesjon. Det samme gjelder saker om odelsfrigjøring og nydyrking.
- Vi hadde 4 saker vedrørende konsesjon og/eller deling hvor kommunen er part i saken. Alle søknadene ble innvilget.

Vi har 3 saker som verserer hos Sivilombudsmannen. 2 angår bo- og driveplikt og 1 angår deling. Ingen av sakene er ferdigbehandlet hos ombudsmannen.

Jordfondet

Jordfondet er avviklet og står i null i vårt fylke.

Resultatområde 24 – Inntekts – og velferdspolitiske tiltak

Kontroll av aktuelle ordninger

Vi har gjennomført kontroll med tilskudsforvaltningen innenfor de rammer vi har etter beste skjønn, og på samme måte som tidligere år. Vi er glad for at det nå gjennom kontrollprosjektet er kommet nytt regime for arbeidet.

Avdelingen har holdt et felles kurs i landbruksregisteret for kommunene, og i tillegg fulgt opp et landbrukskontor med en oppfølging/repetisjon av dette på grunn av nye medarbeidere. Tre kommuner leverte i løpet av året korrigerede kartdata til Skog og Landskap, og tok for fullt i bruk kart som bakgrunn for utbetaling av produksjonstilskudd.

Kontrollen i 2007 har vært basert på dokumentkontroll og løpende kontakt med kommunene, kombinert med at våre svært erfarne medarbeidere har stor og til dels detaljert kunnskap om landbruket i fylket vårt. Det er vårt inntrykk at kommunene gjennomfører 5% kontrollen på en rimelig god måte. Fylkesmannen har valgt å rette oppmerksomheten mot områder der en erfaringsmessig vet det kan være vanskelig, for eksempel driftsfellesskap, innmarksbeitearealer og beiting i utmark. Alle innkomne saker fra kommunene som omhandler disse temaene er blitt kontrollert før en eventuell utbetaling. Kommunene er senere fulgt opp med nødvendig veiledning/kontroll. Det er ikke avdekket alvorlige avvik.

Behandling av klager og dispensasjonssøknader

Produksjonstillegg og avløsertilskudd

Søknadsomgangen for produksjonstilskudd pr. 31.07.06 (060710) ble utbetalt i februar 2007. Det var 1189 søkere, og det ble foretatt 25 manuelle utbetalinger på grunnlag av innsendte saker fra kommunene. Disse utbetalingene innbefatter både klager fra brukerne avgjort av kommunene, oppretting av feil gjort av brukerne eller kommunene, og resultatet av dispensasjoner avgjort av Fylkesmannen. De manuelle utbetalingene utgjør ca. 2 % av antallet av de ordinære utbetalingene i denne søknadsomgangen.

Det er gitt 32 dispensasjoner fra regelverket. Avvik fra kravet om 30.000 kr i omsetning, tidspunkt for registrering i foretaksregisteret, samt merking av samdriftsmedlemmer med dispkoder 30 og 31 er de vanligste årsaker til søknad om dispensasjon.

Søknadsomgangen for produksjonstilskudd/avløsertilskudd pr. 01.01.07 (060720) ble utbetalt i juni 2007. Det var 1021 søkere, og det ble det foretatt 34 manuelle utbetalinger på grunnlag av innsendte saker fra kommunene. Utbetalingene innbefatter omtrent det samme som ovenfor, og utgjør ved denne søknadsomgangen ca. 3 % av antallet av de ordinære utbetalingene. Det er gitt 6 dispensasjoner fra regelverket. En klage på utbetaling av produksjonstilskudd ble avslått.

Etter at kommunene de siste søknadsomgangene selv har lagt søknadene inn (ca. 30 % av brukerne gjør dette selv) og saksbehandlet samtlige på nett-SLF, har antall manuelle utbetalinger gått ned fra tidligere år. Det er derfor en positiv trend i utviklingen på dette området som vi håper vil fortsette.

For veterinærenes reiser blir hver sak kontrollert mot vaktlister og det tas stikkprøver av oppgitte reiselengder. Vi har holdt tilbake midler i ett tilfelle. For velferdsordningene kontrolleres bilagene i hvert tilfelle.

Øvrige ordninger

I 2007 er det innvilget en søknad om tidligpensjon (enbrukerpensjon). Det ble utbetalt og kontrollert 117 saker med til sammen kr 2.149.681 i avløsertilskudd ved sykdom m.v. Det er innvilget 3 søknader om dispensasjon fra forskriften – 2 pga. for liten næringsinntekt og 1 for ikke å ha overholdt søknadsfristen. Det er avslått en søknad om dispensasjon fra for lite næringsinntekt, søknaden ble påklaget. SLF opprettholdt FMLA's vedtak.

Erstatninger

- Ingen saker om vinterskade på eng i 07.
- Det er mottatt 4 søknader om avlingsskadetrygd. To av disse gjelder bær og to gjelder grovfor. En søknad som gjelder bær er avgjort i 2007 med en erstatning på kr. 126.000.
- Det er her mottatt 3 søknader om erstatning. To søknader gjelder bær og en gjelder ferdigplen. Den ene saken som gjelder erstatning for bær er avgjort med en utbetalt erstatning på kr. 1,5 mill. kr og ble ikke påklagd. Disse søknadene er vanskelige og krever mye arbeid.
- Det er her mottatt to søknader om erstatninger for tap av sau på beite etter denne ordningen som ikke er avgjort ennå.

SMIL og NMSK midlene

Det er løyvvd/registrert til sammen for disse ordningene kr 6.857.684,- fordelt på 195 saker, og utbetalt 210 saker med kr 5.467.736,-. Det har ikke vært noen klager eller dispensasjoner for disse ordningene eller for RMP.

*Landbruks-
avdelingen
ønsker å
framstå som et
kompetanse-
senter for
kommunene*

Resultatområde 25 – Kommunene som landbrukspolitisk aktør

25.1 Kompetansesenter

Avdelingen prioriterer arbeidet med å være kompetansesenter for kommunene svært høyt. Vårt motto er at FMLA skal være kommunens førstevalg når de har spørsmål. Vi arrangerer flere samlinger og møter for kommunene hvert år, og har prioritert opplæring av nye folkevalgte svært høyt. Kontakt mot kommunene er en sentral del av arbeidet på hele avdelingens område. Vår jurist har dette som sitt viktigste arbeidsområde, og vi øker tidsbruken til dette i virksomhetsplanen for 08.

Bruk av kommunerettede midler

Avdelingen fikk 100.000 kr til dette i 2007. Vårt embete har i lengre tid vært i en svært vanskelig budsjettsituasjon med stadige reelle nedskjæringer av budsjettet over kap. 1510, som følge av den nye budsjettmodellen. Pengene er derfor benyttet til å styrke arbeidet overfor kommunene ut over det som ville vært mulig uten en slik bevilgning. Vi har i 2007 benyttet midlene til å delfinansiere den årlige to-dagers fagsamlingen for kommunene med hovedtema næringsutvikling, en to-dagers fagsamling innen skogbruk for kommunene, og en økt reisevirksomhet for å følge opp kommunene innen næringsutvikling (skog, mat, reiseliv mm.) og på det juridiske området.

25.2 Landbrukspolitisk dialog med kommunene

Avdelingen gir høyeste mulige prioritet til alle åpninger for å delta på møter med kommunenes ledelse, kommunestyre og politiske utvalg. Landbruksdirektøren deltar fast med et innlegg om landbrukspolitikken og kommunens rolle og oppgaver på embetsledelsens kontaktmøter med kommunenes ledelse. Alle kommunene blir dekket i løpet av en syklus over to år. Hele embetsledergruppa har i tillegg 2 ganger hatt en hel kursdag for nye politikere i hhv. Lister- og Lindesnesregionen. Dette var en god opplevelse, ikke minst i forhold til samarbeidet internt i ledergruppa og ifht. embetets samlede omdømme utad.

Vi deltar i tillegg til dette på møter med kommunene i avdelingens egen regi, bl.a. med innlegg og fordrag om lovverket, eiendomsforvaltningen og arealpolitikken. Dette har hatt særlig stort omfang mot slutten av året ifbm. opplæring av nye politikere, og tilnærmet alle kommuner vil bli dekket i løpet av våren 2008.

Vi arbeider for å få en mer aktiv rolle tidlig i kommuneplanprosessen, men dette er krevende. Vi har i 2007 brukt mye tid på kommuneplan i Lyngdal og på det interkommunale arealprosjektet i Knutepunkt Sør (6 kommuner rundt Kristiansand).

*Mange møter
med
kommunene
med landbruks-
politisk tema*

Avdelingen er aktivt med i samarbeidet om næringsutvikling, herunder om en stor årlig "Framtidsbygda-konferanse" sammen med fylkeskommunen, landbruksorganisasjonene og KS for hele Agder. Denne er svært godt besøkt av ordførere og rådmenn. KS representerer kommunene i partnerskapet på BU-området. Vi har årlige regionvise møter med kommunene sammen med IN Agder om BU-arbeidet.

Samarbeidet med KS

Vi har god kontakt med KS, særlig om konkrete prosjekter, men KS Agder har begrensede ressurser og landbruk er ikke høyt på deres dagsorden. Samarbeidet med KS sentralt ved Torunn Hovde Kaasa var tett i 2007, bl.a. ifbm. kommunesamlingen vår.

25.3 - Miljøvirkemidlene i skogbruket og de økonomiske virkemidlene i skogbruket

Resultater og aktivitet

Aktiviteten på områdene er rapportert gjennom fagsystemene, og i brev til SLF i desember 2007. Ordningene forvaltes i det vi oppfatter som en svært god dialog med kommunene, og vi ser at kommunene tar ordningene mer aktivt i bruk. Ordningene er viktige for landbrukets posisjon internt i kommunene, og det gjennomføres svært mange gode prosjekter som bl.a. har stor betydning for næringens omdømme i resten av samfunnet. 2007 gav en ytterligere kraftig økning i forbruket av midler. Det er viktig for fortsatt kommunalt engasjement at bevilgningene til disse ordningene opprettholdes og helst øker.

Overføring av vedtaksmyndighet til Fylkesmannen for tilskudd til skogsveier er positivt mottatt i kommunene. Skogbruksaktiviteten er rapportert gjennom TSKOG som forutsatt. Se også omtale under resultatområde 21.2 foran.

Resultatområde 26.1 - Jordvern og kulturlandskap

Behov for konkrete tiltak og endret virkemiddelbruk

Hovedutfordringen er etter vår oppfatning å sikre en tilfredsstillende kvalitet på arbeidet som kommunene gjør innen arealforvaltning, herunder å koordinere arbeidet etter jordloven og plan- og bygningsloven på en fornuftig måte. Bindende langsiktige arealplaner etter modell av fylkesdelplanen for Nord-Jæren kan være en fruktbar modell. Det er etter vårt syn nødvendig med innsigelsesmyndighet hos fylkesmannen også i framtida, dersom jordvernet skal kunne ivaretas i enkeltsakene – med eller uten en slik plan. Vi har også hatt mye lokalpolitisk fokus på det uheldige i at landbrukets egne bygg er unntatt fra vanlig byggesaksbehandling, og kan være svært uheldige ifht. jordvernet.

Utfordringer for å nå nye nasjonale mål

Fortsatt fokus på jordvern i arealplanleggingen

Begge målene må konkretiseres og operasjonaliseres med indikatorer, slik at måloppnåelsen kan angis. Målene må i tillegg gis en tolkning som benytter begrepsbruken i Pbl., slik at det klargjøres konkret hva som er hhv. nasjonale, regionale og lokale interesser ifht. til disse målene.

Fylkesmannen i Vest-Agder har hovedfokus på at jordvernkonflikter løses best gjennom god planlegging, med analyse av ulike lokaliseringer og klare begrunnelser for de omdisponeringer som foreslås. Vi legger de største ressursene i oppfølgingen av et fåtall kommuner som både i liten grad styrer etter plan og har betydelige sentrumsnære arealer hvor det kan dyrkes matkorn. Videre arbeid med forslagene i Jordverngruppas rapport vil bli sentralt. Det er behov for konkret veiledning om hvordan kulturlandskapsinteressene kan få reell betydning i planarbeidet.

Spesielt verdifulle kulturlandskap – tiltak og dokumentasjon

Vest-Agder har 9 områder som er registrert i nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. For tre av disse områdene er det utarbeidd forvaltningsplan og det er gjennomført flere SMIL-tiltak. Ellers er kunnskapen om og status til områdene noe uklar. ”Arvesølv-prosjektet” pågår og bidrar sterkt på dette feltet, med vekt på konkrete skjøtselsplaner for de områdene med store biologisk mangfoldverdier som mottar SMIL-midler.

Utviklingen av kulturlandskapet i fylket

På grunn av minkende antall grovføretende husdyr skjer det endringer i kulturlandskapet. Marginale områder gror igjen, og husdyrproduksjonen blir konsentrert i de beste områdene. Noen kommuner NMSK-midler i spleiselag med vegmyndigheter og andre for å åpne landskapet langs veger og vassdrag. Redusert antall sau i utmarka medfører til dels økende behov for tilsyn og gjerding for å holde dyrene innenfor beiteområdene. Se også omtale under i kap. 1.1 foran.

Resultatområde 26.2 - Samfunnsplanlegging

Sikring av landbrukets arealinteresser i samfunnsplanleggingen – utfordringer og aktiviteter

Vi bruker betydelige ressurser på dialog med kommunene om kommuneplanarbeidet generelt og jordvernet spesielt. Dette er tema på de fleste møter og samlinger, jf. punkt 26.1, 25.1 og 25.2 ovenfor.

I vekstområdene tror vi bindende langsiktige arealplaner for regioner av flere kommuner er en mulighet. Et slikt planarbeid er nå i gang i Kristiansandsregionen (Knutepunkt sør). Vi har positive forventninger til dette arbeidet. Utpeking av framtidige utbyggingsretninger er et avgjørende grep. Koplingen mot infrastruktur er sentral mange steder, jf. Gandsfjordbrua ifht. ”Grønn strek” på Jæren. **Vi vil oppfordre sentrale myndigheter til å bidra til at tilsvarende arbeid med interkommunal plan eller fylkesdelplan kan komme i gang i**

Gjengroing er en stor trussel for kulturlandskapet i fylket

Ønske om fylkesdelsplan for Listerregionen

Lister-regionen, hvor konfliktene mellom utbygging og jordvern, natur og kulturminnevern er akutte ifht. utbyggingsmønsteret som har vært hittil. Det er også viktig at fylkesdelplan og RPR for kjøpesenter ikke slår negativt ut for jordvernet gjennom å hindre nødvendige nye plangrep ifht. jordvern.

Vi har et positivt og konstruktivt samarbeid med miljøvernmyndighetene om pågående arbeid med forvaltningsplan for landskapsvernområdet for ytre kystsoner. Det er skrikende behov for midler til skjøtsel av disse områdene gjennom å opprettholde landbrukets drift - over begge sektorenes budsjetter. Det er økende fokus på og godt samarbeid om næringsutvikling knyttet opp mot verneområdene både i fjellet og langs kysten.

Arbeidet med frivillig vern av skog er inne i et meget godt spor i hele AT-Skog området.

Det pågår ikke andre større vernesaker eller KU-saker for tiden.

I 2007 la vi fram for Fylkeslandbruksstyret 5 plansaker med forslag om til sammen 19 innsigelser. Alle ble vedtatt. Styret påklaget 5 dispensasjonsvedtak i kommunene etter pbl § 7, jf § 15.

Geovekst og "Norge digitalt"

Bruken av GIS og geodata er i stadig utvikling. Egen GIS-koordinator i embetet har samordnet og videreutviklet bruken i embetet. Data benyttes i daglig aktivitet der det er krav til arealinfo. Flere og flere kommuner benytter digitale kart i tilskuddforvaltning, og FKB-data er en nødvendig forutsetning for utarbeidelse av skogbruksplaner.

*Økt bruk av
GIS og
geodata*

Embetet har deltatt i Geovekst og Norge digitaltsamarbeidet i regionen. Det er etablert felles utvalg for begge Agder-fylkene. Samarbeidet fungerer godt. Kartdekningen i fylket er relativt god. Laser ser ut til å komme for fullt som nytt samarbeidsfelt (forbedring av høydebase/bedre skogregistreringer).

3.2 Justisdepartementet

Resultatområde 51.2 - Vergemålsloven

Fylkesmannen behandlet 27 saker i 2007. Av disse sakene er 14 ordinære klagesaker, hvorav 9 ble stadfestet 2 ble opphevet og 1 ble omgjort. 2 av klagesakene ble trukket av klager. Det er behandlet 3 søknader om lån av umyndiges midler. Søknadene ble innvilget. 4 saker ble returnert til kommunen for ytterligere behandling. Det er behandlet 1 begjæring om omgjøring av eget vedtak. De øvrige 5 sakene gjelder generell veiledning, spørsmål om lovforståelse og anmodning om å omgjøre eget vedtak. Saksbehandlingstiden er overholdt.

Våren 2007 ble det holdt en samling for alle overformynderiene i fylket. Alle kommuner, med unntak av en, var representert. Fylkesmannen har videre gjennomført besøk hos overformynderiene i Lyngdal kommune og Kvinesdal kommune. Ved begge besøkene var en representant fra kommunerevisjonen til stede sammen med rådmann/representant fra kommuneadministrasjonen. Overformynderiernes regnskaper er desisert med unntak av et som ikke var mottatt ved årsskiftet. Dette må følges opp i 2008.

Resultatområde 51.5 - Tomtefesteloven

Ingen saker etter tomtefesteloven. Det har vært gitt noe muntlig veiledning om loven

3.3 Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 62.1 - Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Alle kommunene har sendt inn årsbudsjett og økonomiplan innen 1. februar 2007.

*Vennesla
utmeldt av
ROBEK-
registeret i 2007*

Etter å ha forsert planen for nedbetaling av akkumulert underskudd ble Vennesla kommune meldt ut av ROBEK-registeret i juni 2007. Etter dette har Vest-Agder ingen kommuner i ROBEK-registeret.

Fylkesmannen har behandlet og godkjent 3 garantisaker i 2007, samt godkjent 2 låneopptak. Videre har Fylkesmannen lovlighetskontrollert Vennesla kommunes årsbudsjett og økonomiplan. Embetet startet også arbeidet med å lovlighetskontrollere Kvinesdals kommunes finansielle plasseringer gjennom Terra Securities.

Resultatområde 62.2 - Økonomiforvaltning veiledning

Fylkesmannen gir fortløpende veiledning muntlig og skriftlig om kommunaløkonomiske spørsmål. Samfunnsavdelingen har vært representert på orientering om kommuneproposisjonen og statsbudsjettet i regi av KRD, samt kontaktkonferanse mellom KRD og fylkesmannsembetene. Avdelingen har arrangert informasjonsmøter for kommunene i mai og oktober i forbindelse med fremleggelse av kommuneproposisjonen og statsbudsjettet for 2008.

Det har ikke vært gjennomført særskilte tiltak i forbindelse med KOSTRA-rapporteringen utover å svare på spørsmål knyttet til utfylling at skjemaer og regnskapsføring, samt påminne kommunene om fristen for rapportering. Samtlige kommuner i fylket kom med i publiseringen pr. 15.03.07.

*Fortsatt
skjønnsmidler til
kommunale
fornyings- og
utviklingsprosjekt*

Fylket ble tildelt om lag 23,8 mill kroner i skjønnsmidler for 2007, ekskl. kompensasjon for forhøyet differensiert arbeidsgiveravgift. Ser vi bort fra kompensasjon for tap i IS utgjør fylkesrammen om lag 19,5 mill kroner som kan fordeles fritt innenfor retningslinjene. Av disse midlene ble 4,5 mill kroner avsatt til å støtte kommunale fornyings- og utviklingstiltak og fordelt våren 2007.

Resultatområde 63.1 - Kommunalrett

Det er truffet vedtak i 5 saker om lovlighetskontroll etter krav fra kommunestyrerepresentanter i 4 saker og etter eget tiltak i en sak. En sak ble avvist da vilkårene for lovlighetskontroll ikke forelå. De øvrige tre vedtakene ble funnet gyldige. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid 5,5 uker.

Det er kommet 9 henvendelser fra enkeltpersoner med anmodning om at Fylkesmannen vurderer gyldighet eller foretar lovlighetskontroll etter eget tiltak i en sak der vilkårene for lovlighetskontroll er ikke til stede. Sakene krever en del arbeid og er gjerne avsluttet med brev til klager/kommune med veiledning om de aktuelle problemstillingene.

Resultatområde 63.2 - Valglov

Det er avholdt valgkonferanse i samarbeid med Fylkeskommunen og KS. 12 av 15 kommuner deltok på konferansen og fikk refundert kr 1 000 pr. kommune. Gitt veiledning overfor kommunene om enkelte spørsmål. Ingen henvendelser på selve valgdagen.

Resultatområde 64 - Forvaltningsloven og offentlighetsloven i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen har besvart mange henvendelser fra kommuner om forvaltningsrettslige spørsmål, herunder mange spørsmål om habilitet og taushetsplikt. Det er også en rekke henvendelser om offentlighetsloven. Det er behandlet 2 klager på manglende innsyn etter offentlighetsloven, hvorav en sak ble opphevet.

Resultatområde 65.1 - Kommuneinndeling

Fylkesmannen har ikke hatt enkeltsaker knyttet til endring av kommune- eller fylkesgrenser.

Resultatområde 65.2 - Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannens arbeid knyttet til interkommunalt samarbeid inngår som et av flere elementer i omstillings- og fornyingsarbeidet. Kommunene oppfordres til å vurdere interkommunale løsninger der dette er naturlig. Særlig gjennom invitasjon til å søke skjønnsmidler blir dette fremhevet som et viktig kriterium.

*Fortsatt støtte til
interkommunalt
samarbeid*

De konkrete tiltak Fylkesmannen har gjennomført for å stimulere til samarbeid mellom kommunene der dette kan gi innbyggerne bedre tjenester er rapportert under punkt 61.2 omstilling i kommunene, jf. samfunnsavdelingens årsrapport.

Resultatområde 66.2 - Ekspropriasjon

Det er behandlet en klagesak over kommunens vedtak om ekspropriasjon. Vedtaket ble opprettholdt. I en sak er det gitt samtykke til ekspropriasjon etter oreigningsloven § 2 nr. 52.

3.4 Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Rapportering fra Helse- og omsorgsavdelingen følger som eget vedlegg

Resultatområde 73.2-73.3 - Ny arbeids- og velferdsforvaltning og kompetanseutvikling og formidlingstiltak

Om NAV se også avsnittet om fornying av offentlig sektor.

I 2007 er det arrangert to ledersamlinger for sosialledere, NAV-ledere og NAV-prosjektledere. I april var temaet strømregninger og innfordring kombinert med en gjennomgang av status i NAV-arbeidet i de respektive kommuner. I desember var hovedtemaet ”Sosialt arbeids plass i NAV-reformen” med foredrag av to fra UiA. Det ble kort orientert omkvalifiseringsprogram og stønad og gitt en statusgjennomgang fra kommunene om NAV-prosessen. Høstsamling for ansatte i sosialkontortjenesten ble i 2007 en todagers samling med fokus på rus, psykisk helse og brukervedvirkning. Målgruppen omfattet også pleie- og omsorgstjenesten, helsetjenesten/psykiatrien, ansatte på sykehus og DPS og brukerorganisasjoner.

HUSK-Agder ble etablert 1. januar 2007 – et samarbeid mellom UiA, fem kommuner, brukerstyrt senter Råd og Muligheter (ROM) og Fylkesmannen. I 2007 var det fire møter i styringsgruppa for HUSK-Agder, og Fylkesmannen deltok der. Fylkesmannen deltok også på to fellesseminarer i regi av HUSK-Agder.

Det er etablert et Kompetanseråd for NAV i Vest-Agder hvor NAV-Etableringsprosjektet, NAV-Kvalitet og læring, KS Agder og Fylkesmannen deltar. Formålet med rådet er:

1. Koordinere kompetansetiltak som angår etablering og drift av NAV-kontor
2. Supplere Kompetansepakka.
3. Lage grunnkurs for nye NAV-ledere.

4. Kompetanseforum for å imøtekomme kompetansebehov og sette i gang/koordinere tiltak.

I Småkommuneforum har det vært to møter, i februar og desember.

Resultatområde 73.4 - Gjeldsrådgivning

Det er ønskelig å etablere et faglig nettverk for de som arbeider med økonomisk rådgivning/gjeldsrådgivning i kommunene med faste samlinger to ganger pr. år. I den forbindelse ble det arrangert en samling for gjeldsrådgivere i kommunene den 19.09.07. Trygve Bjerkås fra UiA deltok som ressursperson. Det ble på møtet uttrykt ønske om et to-dagers seminar om temaet. Det ble avholdt i januar 2008.

Resultatområde 77.2 - Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Det er registrert behandlet 10 søknader om fritak fra forvaltningsmessig taushetsplikt.

Resultatområde 78.1 – Statsborgersaker

Statsborgerseremonien i 2007 ble arrangert søndag 10.11.07 i aulaen på Vågsbygd videregående skole. Seremoni skulle også vært arrangert i mai, men ble utsatt på grunn av dårlig oppslutning. Av 216 inviterte statsborgere, takket 48 ja til å delta. I tillegg deltok familie og venner. En deltagerprosent på ca. 20 er vi ikke fornøyd med. Det var om lag 100 personer med inviterte gjester som var til stede under seremonien. Birte Simonsen var gjestetaler og seremonien ble ledet av fylkesmannen.

Bare 20% av de innbudte deltok på statsborgerseremoni

Resultatområde 78.2 - Bosetting av flyktninger

Bosetting av flyktninger er et tema også i det boligsosiale arbeidet, herunder satsingen "På vei til egen bolig" hvor Husbanken spiller en sentral rolle.

Resultatområde 78.3 - Introduksjonsloven for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Det er avgjort 1 klagesak etter introduksjonsloven i 2007. Klagen gjaldt at introduksjonsprogrammet ble stoppet. Vedtaket ble opprettholdt. Fylkesmannen har deltatt på to møter i 2007 mellom IMDI-Sør, FM-Telemark og FM-Aust-Agder, for gjensidig informasjon og erfaringsutveksling knyttet til introduksjonsloven.

3.5 Kultur- og kirkedepartementet

Resultatområde 95 - Tros- og livssynssamfunn

To trossamfunn er slettet, to trossamfunn er avslått registrert og to nye trossamfunn er registrert. To nye forstandere er godkjent i 2007. Totalt anvist statstilskudd er kr 2 907 122.

Brønnøysundregistrene har gjennomgått samtlige medlemslister for å avdekke mulig dobbeltmedlemskap, både mot andre trossamfunn og mot Den norske kirke. Det ble avdekket forholdsvis mange feilføringer som nå er rettet opp.

Resultatområde 96 - Gravferdsloven

Det har ikke vært behandlet noen søknader om privat gravplass i 2007. Det har vært 46 henvendelser vedrørende askespredning. 17 søknader om askespredning er innvilget, i hovedsak med ønske om spredning på åpent hav. 6 søknader om askespredning er avslått pga at ønsket spredningssted ikke er forenlig med gjeldende retningslinjer.

Resultatområde 97 - Lov om helligdager og helligdagsfred

Det er ikke behandlet saker etter lov om helligdager og helligdagsfred i 2007.

Det er gitt muntlig veiledning om regelverket ved henvendelser fra publikum.

3.6 Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31

TILSYN, KLAGEBEHANDLING OG LOVLIGHETSKONTROLL

Resultatområde 31.1 - Tilsyn

Tilsyn har i 2007 vært en hovedoppgave for Fylkesmannen på utdanningsområdet. Oppgaven består av generell og spesiell områdeovervåking, innhenting og analyse av dokumentasjon vedrørende drift og resultat, gjennomføring av tilsyn og oppfølging i etterkant.

Gjennomførte tilsyn 2007:

- Nasjonalt tilsyn vedr tilpasset opplæring og spesialundervisning gjennomført i 5 kommuner og fylkeskommunen. Det vises til tidligere innsendt særreport. I tillegg til at tilsynet er fulgt opp overfor de kommunene som deltok etter vanlig prosedyre, har det også vært tema over ca en halv dag på Fylkesmannens utdanningsmøte for fylket der alle kommuner mfl deltok. Alle tilsynsobjekter fikk fra 1 til 3 avvik. Rapportert ressursbruk: Ca 0,5 årsverk.
- Opplæringsloven § 2-8 (særskilt språkopplæring for språklige minoriteter). Skriftlig tilsyn gjennomført i alle 15 kommunene, jfr tabell nedenfor. Påbegynt høsten 2006. Fullført våren 2007.
- Statstilskudd mv voksenopplæring: To kommuner
- Alle privatskoler (til sammen 14 grunn- og vg. skoler): Kontroll av regnskap og forskriftsmessige krav til dette.

- Alle privatskoler (14): Tilsyn vedr lærerkompetanse, inntaksreglement, ordensreglement og andre relevante tema. Gjennomført siste del av 2007. Avslutning 2008.
- Opplæringsloven §8-2 om gruppestørrelse: Gjennomføring i henhold til oppdrag fra Udir. Konklusjon: Ingen avvik etter at to skoler var sjekket ut av gruppen skoler det ble sett nærmere på.
- Hendelsesbaserte tilsyn:
To saker med utgangspunkt i klage vedr opplæringsloven § 9-A
To saker vedr timetall/skoleår i vg skole. Reist som anmodning om lovlighetskontroller.
Omfattende saksbehandling vedr innhenting av skriftlig dokumentasjon etc.

Det vises til vedlegg (skjema fra Utdanningsdirektoratet).

Vi har god erfaring med bruk av skriftlig tilsyn. – Erfaringer fra bruk av systemrevisjon viser metodens sterke sider samtidig som den aktualiserer bruk av supplerende metoder som gir innblikk i de deler av faglig tjenestekvalitet som perspektivet 'lovlig/ulovlig' ikke fanger opp. Både i vårt eget embete og antydningssvis også nasjonalt ser vi derfor behovet for en løpende diskusjon om tilsyn, kvalitetsforbedring og metodebruk.

Vi registrerer også en glidende overgang mellom klagebehandling og hendelsesbasert tilsyn. Det forekommer at vi ved behandling av klagesak ser behovet for å gå bakenfor den aktuelle saken og reise tilsyn på angj saksområde. Det kan forekomme at manglende personalmessig kapasitet gjør dette vanskelig.

Ressursbruk i tilsynsarbeidet:

	Årsverk 2007
Felles nasjonalt tilsyn (særrapport)	0,5
Annet tilsyn	1,2
Totale ressurser (årsverk) brukt på tilsyn	1,7
Tilgjengelige ressurser (årsverk) til bruk på utdanningsområdet (inkl. adm.ressurser, men ekskl. ressurser til landsdekkende oppgaver som er tillagt enkeltembeter)	6

Skjemaet gir uttrykk for den samlede ressursbruk for tilsynsvirksomheten. Tid til forberedelse og etterarbeid herunder analyse/områdeovervåking etc, kompetanseutvikling m.m. er tatt med.

Ved budsjettbehandlingen i embetet for 2008 er antall årsverk i avdelingen redusert med ett årsverk, ved at stilling ledig som følge av oppsigelse ikke er tillatt erstattet. Dette gjelder den ene av de to

juristene vi har hatt i avdelingen. I 2008 er ovenstående sum redusert til 5.

*Stabilt
antall
klagesaker*

Resultatområde 31.2 - Klagebehandling

Mengden klagesaker har vært relativt stabil de siste årene. Det er med en viss bekymring vi ofte kan konstatere et for dårlig sakkyndig utredningsarbeid ved kap 5-klager. Det er et generelt trekk at kap-5-klagene blir mer kompliserte og mer faglig krevende. Mens klagegrunnen tidligere i alt hovedsak var uenighet om timetall, ligger nå ikke sjeldent faglig uenighet mellom hjem og vedtaksinstans til grunn, - med ulike konsekvenser for hjelpebehov/ressurser. Tabellen viser saker som har vært til behandling herunder utfall for 2007.

Klage i grunnskolen:

Type	Medhold/delvis medhold	Avslag	Sum
Karakterer: Fag	13	12	25
Karakterer: Orden	1	1	2
Karakterer: Oppførsel	0	1	1
Skoleskyss oppl § 7.1	4	5	9
Voksenopplæring oppl § 4-A	0	2	2
Nærskoleretten oppl § 8-1	0	3	3
Spesialundervisning oppl § 5-1	6	5	11
Opplæringsloven §9-A	Ny behandl.	0	2
Kommuneloven § 59	0	2	2
SUM			57

Klage etter kommuneloven § 59 gjaldt nedlegging av skole og tvist vedr avtale om interkommunal ungdomsskole. I summen for klager etter § 7-1 gjelder en klage elev i privat skole, der temaet var hvorvidt et skyssstilbud var så dårlig at retten til skyss ikke var oppfylt.

Klager i videregående opplæring:

Type	Medhold/delvis medhold	Avslag	Sum
§ 4a-3 voksenrett	0	0	0
§ 5-1 Spesialundervisning	0	0	0
Skyss (klage på fylkeskommunens dispensasjon for skyss fra elev i område med påstått dårlig busstilbud)	0	1	1
Klage vedr fagprøve (gjennomføring etc)	0	1	1
Timetall vg opplæring (elevtimer – fagtimer)	Ikke avsluttet		2

Fylkesmannen i Vest-Agder - Årsrapport 2007

Vi har hatt flere henvendelser fra foreldre vedr dette, men ingen har resultert i formelle klager. Vi stiller oss nok noen spørsmål om årsaken til fravær av klager i vg opplæring skyldes uklart lovgrunnlag (voksnes rett til vg opplæring), utilstrekkelig informasjon – eller rett og slett at ordningene er tilstrekkelige og gode.

Avdelingen har også fått en del henvendelser vedr skysstretten i vg opplæring. Dette gjelder områder det er innvilget fritak for fylkeskommunens plikt til fri skyss – og skyss mellom hjem og busstopp.

Klager i private skoler:

Type	Medhold/delvis medhold	Avslag	Sum
Inntak	1	0	1
Skyss	0	1	1

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder:

Type	Medhold/delvis medhold	Avslag	Sum
§ 5-7 Ressurstildeling	0	3	3

Klagebehandling er utført av fem av avdelingens medarbeidere. Det er vanskelig å gi et anslag på tidsbruk. Flere av sakene har strukket seg over lang tid, et par av dem gjennom store deler av 2007. Et anslag er ca 0,5 årsverk.

Resultatområde 31.3 - Grunnskolen informasjonssystem

Fylkesmannen har som tidligere år sett at det foreligger data fra alle frittstående skoler, private skoler og frittstående SFO som driver enten grunnskoleundervisning for elever i skolepliktig alder, grunnskoleundervisning for elever over skolepliktig alder eller SFO, samt at kommuner deltar i den årlige GSI-rapporteringen. Dette er gjort gjennom veiledning etc i forkant av rapporteringen, veiledning underveis og oppfølging av feilmeldinger. Kvalitetssikrede data er overlevert Utdanningsdirektoratet innen oppgitt frist.

Skoler som ut fra Utdanningsdirektoratets lister så ut til å bryte Stortingets forutsetning om pedagogisk forsvarlig opplæring (gruppestørrelse), jf. opplæringsloven § 8-2, ble fulgt særlig opp. Det ble ikke funnet grunnlag for brudd i henh til Stortingets krav. 1 – 2 skoler var likevel i grenseområdet for dette. For disse ble det ikke funnet reduksjoner for å spare ressurser, men utstrakt bruk av assistenter til erstatning for lærertimer for å øke voksentesiteten gjorde at vi er mer oppmerksomme på problemstillingen i 2008.

Resultatområde 31.4 – Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har lagt stor vekt på en god og løpende dialog med skoleeiere i fylket. Ordningen med såkalte "utdanningsmøter" er videreført og omfatter representanter for kommunenivået/skole i alle kommuner, fylkeskommunen, KS, Universitetet i Agder, Sørlandet kompetansesenter, Utdanningsforbundet i Vest-Agder og Kulturskolerådet i fylket. Møtet gjennomføres som seks dagsmøter per år og er arena for informasjon, drøfting og annen samhandling (innlagte kurstema), og må anses som fylkets viktigste og mest allsidig sammensatte møteplass vedr skole og utdanning. Fylkesmannen og de nevnte gjennomførte i 2007 en studietur til London med fokus på engelsk skole/skoleutvikling og i særlig grad statlig kvalitets- og inspeksjonsarbeid i regi av det statlige inspektoratet OFSTED. Det foreligger rapport fra turen. Som del av arbeidet med "Kunnskapsløftet" i fylket tok vi initiativ til sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder et felles kontaktutvalg for kompetanseutvikling for begge agderfylkene. I dette deltar representanter for kommunale skoleeiere, begge fylkeskommunene, Universitetet i Agder, KS og Utdanningsforbundet. Fylkesmennene har sekretariatsfunksjonen. Se også om dette ovenfor. Sammen med fylkeskommunen og kommunene har Fylkesmannen medansvar for et løpende opplæringsprogram for rådgivere i grunnskole og vg. opplæring. Sentrale tema er rådgiving og yrkesvalg, tilbudsstrukturen i vg. opplæring, situasjonen på arbeidsmarkedet, høyere utdanning og karriereveiledning. Det er i siste del av 2007 etabler et eget prosjekt i fylkeskommunal regi og med kommunene og Fylkesmannen som samarbeidsparter vedr karriereveiledning. Tiltaket er en oppfølging av en kurssamling over en uke for til sammen 45 rådgivere fra hele grunnopplæringen, gjennomført på Universitetet i Agders studiesenter på Lesbos i Hellas i mai 2006. Vi ser at Fylkesmannen i den fasen prosjektet er i, har en viktig pådriver- og koordineringsrolle overfor partene. Avdelingen har også på forespørsel gjennomført orienteringer/foredrag om nasjonal skolepolitikk generelt og "Kunnskapsløftet" spesielt i flere kommuner med politikere, foreldre, ledere o.a. som målgruppe. Etter valg av nye kommune-/bystyrer høsten 2007 har Fylkesmannen tilbudt dagskurs for nye folkevalgte i de ulike regionene i fylket. Tiltakene er godt tatt imot, og gir blant annet vår avdeling en god anledning til å foredra og understreke gjeldende nasjonale, politiske satsinger og føringer, blant annet ved understreking av kommunens ansvar som barnehage- og skoleeier. Utdanningskontoret er også representert i det såkalte Arbeidsmarkedsrådet i Vest-Agder, en møte plass for informasjonsdeling og drøfting i tilknytning til situasjonen for sysselsetting, utdanning, trygdeområdet etc. Særlig på det juridiske feltet har Utdanningskontoret mange henvendelser fra foreldre, lærere og rektorer. Det kan virke som disse har økt etter overgang fra ordning med egne kommunale skoleetater til redusert skolefaglig kompetanse på kommunenivået som konsekvens av tonivåorganisering.

Avdelingen har god kontakt med IMDIR ang flyktninger og innvandrere i fylket, jfr også introduksjonsloven. En ordning med en kontaktgruppe valgt av og blant ledere for kommunale og fylkeskommunale voksenopplæringsenheter som samarbeidspart for oss er videreført. Gruppen er informasjons- og drøftingsarena blant annet om etterutdanning, jfr økonomisk tildeling til embetet til slike tiltak.

Resultatområde 31.5 – Eksamen og nasjonale prøver

Oppgavene er utført i henhold til oppdrag. Det er vanskelig å gi et korrekt anslag på tidsbruk, men det kan anslås til totalt ca 0,7 årsverk. Området inngår i en større helhet, og anslag på tidsbruk vil avhenge av oppgavedefinisjonen.

Erfaringer fra arbeid på feltet brukes direkte og indirekte inn mot tilsyns- og områdeovervåkingsarbeidet mot kommuner og friskoler. Etter oppsummerte erfaringer mv har vi i vårt lille fylke prioritert en runde i fylkets fire samarbeidsregioner der vi også møtte alle rektorer på ungdomstrinnet. Dette er tredje året en slik runde med samme tema gjennomføres, og vi opplever den som svært nyttig både med hensyn til tilbakemelding til skolene vedr resultater og erfaringer, gjennomgang av prosedyrer etc vedr klage mv. – og som mulighet for oss til å innhente skolenes egne erfaringer fra gjennomføringen.

Resultatområde 31.6 – Forsøk

Fylkesmannen har hatt 2 – 3 henvendelser vedr ønske om forsøk etter opplæringsloven § 1-4. Alle disse gjaldt i prinsippet unntak/alternative ordninger LK06. Vi har informert om at det gis ikke adgang til forsøk på dette grunnlaget.

Resultatområde 31.7 – Tilskuddsforvaltning

Det vises til egen rapportering. Aktuelle tilskuddsordninger for Vest-Agder er fulgt opp med informasjon om vilkår etc.

Vedr kap 225 post 73 Tilskudd til studieopphold i utlandet

Vest-Agder har siden 1994 hatt ansvar for div internasjonale oppgaver. Dette gjelder drift mv av ordning med at et antall norske elever tas inn på treårige, ordinære tilbud på franske lyceer (Rouen, Bayeux, Lyon), inntak av norske elever ved united world colleges over hele verden, det europeiske ungdomsparlament (EUP), TROLL-stipend og en ordning med stipend for elever som ønsker å ha opphold i Tyskland. I tillegg er Vest-Agder tildelt oppgaven med å behandle søknader om å ta ny/utsatt eksamen på vg skolenivå i utlandet. Selv om vi ikke har noe rapporteringskrav hjemlet spesifikt i embetsoppdraget, tas nedenfor inn en årsbeskrivelse for 2007. Det gjøres for øvrig oppmerksom på foruten en løpende rapportering til KD, blant annet gjennom forarbeidet til forslag til statsbudsjett hvert år, praktiseres også en ordning med årlige kontaktmøter med Utdanningsdirektoratet vedr oppdraget.

Svært godt samarbeid med ulike interesseparter på vårt landsdekkende internasjonaliserings-område

Generelt

Tildelingsbrev nr. 1, og tildelingsbrev nr. 2 for 2007 har ligget til grunn for arbeidet. Det gode samarbeidet med UWC Norge og "Les Anciens" har fortsatt, og i begge organisasjonene har man lagt ned mye arbeid i å få til gode hjemmesider med fyldig informasjon, som supplement til våre egne sider. Bevilgningene er brukt i samsvar med retningslinjene.

United World Colleges

Også dette året var søkertallene gode. 83 jenter og 35 gutter søkte opptak, og etter vanlig søknadsbehandling og intervjuer ble 38 tilbudt plass. De norske elevene er høyt verdsatt ved skolene, og gjør det stort sett meget godt faglig.

Franske lyceer – treårig tilbud

Som vanlig var søkertallene gode for jenter, totalt 43 til 12 plasser. Men ved fristens utløp hadde bare 5 gutter meldt seg. Etter en ekstra utlysingsrunde kom det tre søkere til, og 7 plasser blir benyttet. Når nytt internat tas i bruk i Rouen, hvor også jenter kan inkvarteres, bør en konkret vurdere om også jenter skal tas inn ved Pierre Corneille. I Bayeux og Lyon ble det tilsatt nye seksjonsledere. Bente Granaas Hansen flyttet fra Bayeux til Lyon og i Bayeux overtok Astrid Dahl. Akademiet i Caen tilsatte assistent, Nina Lundby, i Bayeux, slik at denne støtten for seksjonslederen (som også er pålagt å undervise franske elever i norsk) nå ser ut til å være på plass på permanent basis. Egenandelen for elevene er fortsatt kr. 5000 per år. Kontoret hadde som vanlig ansvaret for det fire-ukers forberedelseskurset som ble holdt på Centre Culturel i Oslo og også omfattet elever som skulle til 1-årig og 2-årig opphold i Frankrike, til sammen 43.

"Trollmidler"

Grupperreiser: Av totalt 6 søknader fra ungdomsskoler ble 4 imøtekommet og av 27 søkere fra videregående skoler ble 24 gitt stipend i løpet av 2007. Disse stipendene innebærer at 84 elever fra ungdomsskoler fikk reise, og 449 elever fra vid. skoler, til sammen 533.

Dessuten ble det gitt 30 individuelle stipend (31 søkere) til lærere i vid. skoler, og 6 til lærere i ungdomsskoler (6 søkere) til studiereiser i løpet av året.

Europeisk ungdomsparlament

Som vanlig var det to internasjonale sesjoner i løpet av året. Til Potsdam i april reiste ei gruppe på 7 elever og en lærer fra Sogndal vid. skole. Denne delegasjonen ble valgt ut etter en nasjonal sesjon som ble gjennomført i sept. 06 i Trondheim. I september 2007 ble en ny nasjonal sesjon med over 100 deltakere fra 24 norske og en svensk skole gjennomført i Tromsø. Der valgte en jury ut Kristelig Gymnas og Stavanger katedralskole, hver med 4 elever og en lærer, til å delta i sesjonen som fant sted i Dublin i november.

533 elever og 36 lærere fikk "Trollstipend" til Frankrike

Den nasjonale sesjonen ble arrangert av Veteranorganisasjonen som består av tidligere deltakere. De gjorde en utmerket innsats og gjennomførte et meget godt arrangement.

Lederen i Nasjonalkomiteen, Gust Helland, var med i Governing Board for European Youth Parliament International inntil nyvalg fant sted sent på våren.

Andre oppgaver

Stipendtilbud via den tyske ambassade kom også i 2007, og 12 delstipend (hvor deltakerne betaler reise tur-retur Tyskland) og 5 helstipend (med alle utgifter dekket) ble delt ut. Alle plassene ble fordelt i samarbeid med fylkeskommunene. Som vanlig viser rapportene at oppholdene er godt organisert og innholdsrike.

Resultatområde 32

KUNNSKAPSLØFTET OG UTVIKLINGSARBEID

Resultatområde 32.1 - Læreplanarbeid

Fylkesmannen har utført oppgaver i henhold til oppdrag. Vest-Agder hadde ansvar for høring (høringsmøter, oppsummering av høringer etc.) vedr mat- og restaurantfaget.

Vedr LK06 har læreplanen vært tema på to av Fylkesmannens utdanningsmøter, hvorav en egen informasjon om læreplanbasen GREP var særlig tema ved en anledning. I tillegg har vi svart på et svært stort antall spørsmål om læreplanen både fra grunnskole og vg opplæring.

Kompetansemål som målbegrep er en endring i forhold til de læreplanene vi har hatt de siste tiårene som legger sterke på praktiske og prinsipielle føringer på opplæringen. For å markere dette arrangerte vi en egen seminardag om elevvurdering under navnet "Fra gjøremål til læremål". Seminaret er blitt fulgt opp av tilsv seminar i kommunal regi flere steder i fylket.

Kjennelsen i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen ble fulgt opp med omtale mv på et av fylkesmannens utdanningsmøter.

Resultatområde 32.2 - Kompetanseutvikling

Statlige kompetansemidler for 2007 er fordelt i henhold til innholdskriterier og beregning for den enkelte skoleeier, og ut fra vilkår etc som fremgår av nasjonal strategiplan.

Som del av arbeidet med "Kunnskapsløftet" har agderfylkene et felles kontaktutvalg for kompetanseutvikling (KKA). I dette deltar representanter for kommunale skoleeiere, begge fylkeskommunene, Høgskolen i Agder, KS og Utdanningsforbundet. Fylkesmennene har sekretariatsfunksjonen. Organet er drøftings- og informasjonsorgan for arbeidet herunder disponering av fellesmidler til fremmedspråk mv. Vi har gjennom kontaktutvalget etablert en arena (med eget nettsted www.kkagder.no som har fungert bra og virket samlende og avlastende. I samarbeid med fylkeskommunene og kommunene på Agder har KKA koordinert utlysning og framforhandling av tre felles videreutdanningstilbud i spansk (a 30 stp), ett i rådgiving (30 stp) og

Et felles koordineringsutvalg for Agder har gitt bedre utnytting av kompetansemidlene for videreutdanning

ett i naturfag. De foreligger planer for nye tiltak i 2008 blant annet i tysk og naturfag.

Samlet ressursbruk innenfor kompetansestrategien anslås til ca 0,8 årsverk.

Resultatområde 32.3 - Skoleporten.no

Nettstedet skoleporten.no har vært gjenstad for informasjon på utdanningsmøter for hele fylket. Ved gjennomføring av tilsyn mv. er nettstedet og bruken av det tatt opp og blant annet anvendt direkte og praktisk som en del av forberedelsen til selve tilsynsmøtet. Ved Fylkesmannens (embetsledelse og avdelingsdirektører) møter med kommuner i 2007 det det kort informert om skoleporten.no for kommuneledelse mfl. Et gjennomgående trekk vi ser at systematisk og aktiv bruk av dokumentasjon (ramme- og resultatindikatorer) brukes i langt større grad enn tidligere blant skoleeiere. I vårt arbeid med dokumentasjon og analyse (ramme- og resultatindikatorer) inngår skoleporten som en av flere viktige kilder. For å understreke dette utarbeider Fylkesmannen en gang i året publikasjonen ”Skolevinduet”, en samling relevant statistikk fra utdanning og barnehage. En del av dataene der hentes fra Skoleporten, som det henvises til. Vi har en avtale md KS Agder om samarbeid om en temadag for kommunene på Agder om Skoleporten i 2008, når alle rapportfunksjonene er klare. Vi anslår vår ressursbruk på det samlede området inkl vårt eget Skolevinduet til ca 0,4 årsverk.

*”Skolevinduet” –
FMs egen
publikasjon for
skole og
barnehage i tall*

Resultatområde 33.4 – Nasjonale strategiplaner, program og utviklingsoppgaver

”Lærende nettverk”

Fylkesmannen har i samarbeid med Universitetet i Agder etablert et av nettverkene i prosjektordningen. Nettverket består av til sammen 11 skoler fra Aust- og Vest-Agder. Nettverket vurderes til å fungere etter sin hensikt. Både som strategi og i omfang utgjør neppe prosjektet et tiltak med utviklingskraft nok til å endre grunnopplæringen i de to fylkene. Uten tvil er det likevel et nyttig prosjekt blant annet mht at prosjektansvarsdrifting fra en høyskole.

UiA har etter vår vurdering gjort et tilfredsstillende og godt arbeid som prosjektansvarlig. Vi tillater oss likevel å peke på at rollen som lojal operativ leder av nasjonalt prosjekt ikke alltid faller like lett for en høyskole/universitet med akademisk frihetstradisjon.

”Likeverdige utdanning i praksis”

Vi har fortsatt å legge stor vekt på å gjøre planen kjent i fylket. Samarbeidet med NAFO/Høgskolen i Oslo og Akershus er godt. Følgende institusjoner i fylket har funksjon som særlige ressursmiljøer i tilknytning til strategiplanen: Kristiansand voksenopplæringscenter, Kvadraturen skolesenter, Vågsbygd skole, Karls Johans Minne skole og Øvre Slettheia barnehage, alle beliggende i Kristiansand. Det har også vært lagt vekt på samarbeid med UDIs regionsenhet. Årlig såkalt ”hjulmøte” for ressursenhetene er arrangert.

*Svært godt
samarbeid med
NAFO*

Gjennom ordningen med regelmessige møter med fylkets pp-ledere har plan og tema vært til informasjon og drøfting. I samarbeid med NAFO og med dem som forelesere har det vært gjennomført en kursrekke for ansatte i barnehager, og en tilsvarende kursrekke for ansatte i ppt er i gang. I 2007 – og med avtale om videreføring i 2008, gjennomføres en kursrekke i regi av NAFO for alle ansatte i ppt i Vest-Agder.

Arbeidet med å forberede og bistå NAFO vedr den nasjonale konferansen om ”Likeverdig utdanning i praksis”, som er lagt til Kristiansand høsten 2008, er godt i gang. I dette arbeidet (også) har vi et nært samarbeid med UiA.

Vi finner det rett å peke på det utvilsomt er NAFO som er det nasjonale senteret vi har best og mest omfattende samarbeid med av samtlige nasjonale sentra. Flere av de andre markerer seg lite i regionen vår.

”Gi rom for lesing”

Oppgavene er utført i henhold til plan og oppdrag. Dette gjelder tilskudd til lokale prosjekter, deltagelse på sentrale møter og konferanser og gjennomføring av seminar/konferanser i regionen. Vedr det siste er det i 2007 gjennomført to, hvorav den ene var i samarbeid med Aust-Agder (og resten av Sørvest-regionen) og den andre med en kommune som hovedaktør. Det er utarbeidet rapport for aktivitet mv i 2007, som er sendt prosjektledelse i Udir.

”Barn og unges psykiske helse”

Satsingen er forankret i Helse- og omsorgsavdelingen for Fylkesmannen, men en rådgiver i vår avdelingen deltar aktivt. På grunn av vakanse i nevnte avdeling overtok vår avdeling ansvaret for aktiviteten mot skoler mv. høsten hvori inngikk blant annet to seminar for henh.vis småskoletrinnet og ungdomstrinnet.

Fylkesmannen legger vekt på å holde ”barn og unge” som et felles fokus i organisasjonen og ikke splitte arbeidet opp på ulike områder som for eksempel barnehage, skole, barnevern og barn og unge i plansammenheng. Det er bl.a etablert en kontakt- og koordineringsgruppe (KOBU) på tvers av tre avdelinger (helse, samfunn og utdanning) for tiltak knyttet til barn og unge. I tillegg er det etablert en egen ”§ 9-A-gruppe” (opplæringslovens krav til elevenes fysiske og psykososiale skolemiljø) som skal bistå ved behandlingen av enkeltsaker (klage) med hjemmel i § 9-A.

Kulturskolene

Fylkesmannen har rimelig god kontakt med kulturskolene i fylket. Lederen for kulturskolerådet i Vest-Agder har møterett på Fylkesmannens utdanningsmøter, og avdelingen holder kontorplass en dag i uken for områdekonsulenten for Norsk Kulturskoleråd. Utdanningsdirektøren deltok på et arrangement i regi av kulturskolerådet i fylket. Fra kulturskolerektorene formidles ofte bekymring over at kulturskolene er en av de mer glemte kommunale

virksomheter. Vi har uavhengig av hverandre mottatt anmodning om at kommunale kulturskoler bør underlegges et felles nasjonalt tilsyn.

”Den kulturelle skolesekken”

Regi og styring skjer i fylkeskommunens kulturavdeling. I dette arbeidet er det lite rom for andre, selv om Fylkesmannen er representert i en nesten sovende drøftingsgruppe rundt DKS i fylket. Rapporten fra Nifu Step gir en rett og dekkende beskrivelse av blant annet styring og involvering. Det er likevel vårt inntrykk gjennom andre kontakter at skolene gjennomgående er tilfreds med de tilbudene de får, selv om enkelte av dem kan være vanskelig å innlemme og få til å være en del av skolens regulære pedagogiske virksomhet, slik den skal styres gjennom fagenes kompetansemål.

Annet

EU-programmer: Hvert 2. – 3. år arrangerer vi informasjonsseminar om disse. Det planlegges et slik i 2008, blant annet i samarbeid med Agder-kontoret i Brussel og SiU. Avdelingen har direkte medvirket med opplegg og planlegging av en studietur som planlegges til Berlin februar 2008 i regi av SiU for fylkesmennenes kontakter vedr EU-programmene.

Fylkesmannen har deltatt i spredningen av informasjon om Kunnskapsløftet – fra ord til handling samt utvelgelse av skoler til veiledet runde – i henhold til oppdrag.

Avdelingen har deltatt i Fylkesmannens gjennomføring av Handlingsplan for økt tilgjengelighet gjennom universell utforming 2005-2009, blant annet ved deltagelse i utarbeidelse av en fylkestrategi (Miljøvern avdelingen, fylkeskommunen).

Veiledning av nyutdannede lærere, i Agder og under UiAs prosjektledelse kjent som MentorA: Deltaking i styringsgruppe, utarbeiding av søknad om statlig tilskudd, informasjon om programmet overfor skole- og barnehageeiere, KS (rådmannsutvalg) med mer.

Prosjekt ”Samarbeid mellom universitet/høyskoler og kommunene som skole- og barnehageeiere”: Deltaking i styringsgruppe, søknadsdrøfting og bistående oppfølging med UiA som prosjektansvarlig.

Resultatområde 32.5 – Tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning – kap 230.01

Avdelingen har tilsatt rådgiver finansiert fra kap 230 med særlig ansvar for å følge opp de nevnte oppgavene, samtidig som disse også ses inn mot helheten av det totale opplæringstilbudet som skal gis (tilpasset opplæring som generell rett etc). I 2007 har vedkommende

Samarbeidet mellom UiA og skole/barnehage trappes opp til gjensidig nytte

hatt en vesentlig del av stillingen sin innenfor avdelingens tilsynsprogram. Det samme vil skje i 2008, jfr samme tilsynsystema som i 2007. Til stillingen er også lagt noe klagebehandling etter kap 5 i opplæringsloven.

I arbeidet har vi regelmessig kontakt med Sørlandet kompetansesenter (Statped), som vedkommende rådgiver har hatt hovedansvaret for. I 2007 har dessuten pågått et kartleggings- og utredningsarbeid vedr organisering av Statped Sør, jfr tilsv for Statped Vest.

I tillegg til utdanningsmøtene (se egen omtale) har vi fast kontakt med fylkets nettverk av PPT-ledere i form av regelmessige møter og løpende kontakt. Midlene fra kap 230 er særlig viktige blant annet fordi de gjør det mulig for oss å ha et faglig fokus som del av tilsyn og klagebehandling etter kap 5 i opplæringsloven (spesialundervisning, spesialpedagogisk hjelp) herunder veiledning etc i forhold til system etc i den enkelte kommune. Vedkommende har også hatt ansvar for organisering av en kursrekke ang flerkulturelle utfordringer for ansatte i ppt, jfr omtale ovenfor.

Utfordringene for skoleeiere innenfor området 'tilpasset opplæring/spesialundervisning' er store både med hensyn til jus og faglighet. PPTs spesielle stilling innefor den kommunale organisasjon som sakkyndig tjeneste med stor myndighet, jfr oppl kap 5, er under press. I noen kommuner ønskes den gå i retning av å bli en integrert del av en heller generell "barn-og-unge"-tjeneste i organisatorisk samrøre med andre faglige instanser. Andre kommuner ser gjerne at ppt stykkes opp og legges ut til enkeltskolene. Med en egen rådgiver på området settes Fylkesmannen langt bedre i stand til å tydeliggjøre og markere ppts sterke mandat og oppgave i henh til opplæringsloven, og på den måten sikre elevenes rettigheter.

Det er ikke trukket overhead av bevilgningen.

Resultatområde 38

TILSYN OG FORVALTNING – BARNEHAGE

Resultatområde 38.1 – Tilskuddsforvaltning

Det vises til egen rapportering, jfr Embetsoppdraget samme punkt.

Resultatområde 38.2 Klagesaksbehandling

Vi har hatt to klagesaker vedr likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd. I begge er kommunen gitt medhold.

Vi har ikke hatt andre klagesaker på barnehageområdet.

Resultatområde 38.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen arrangerer 4 – 5 barnehagemøter for kommunene i året. I tillegg har vi de siste årene arrangert en egen studietur for de barnehagefaglig ansvarlige i kommunene. Høsten 2007 gikk denne til København, med blant annet besøk på Dansk evalueringsinstitutt for å lære om kvalitetsarbeid mv i dansk barnehage.

Barnehagemøtene brukes til aktuell statlig informasjon. Temaet "likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd"

har vært til drøfting, der blant annet våre vurderinger i tilknytning til klagesaker har vært framme.

Fylkesmannen mottar en relativt stor mengde ulike juridiske spørsmål (kommunens håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning, herunder pedagognorm, dispensasjoner og organisering av styrerressurser med mer) samt vedrørende regelverk på alle de syv tilskuddene vi forvalter - fra kommuner og private barnehageeiere.

Resultatområde 38.4 – Tilsyn

Fylkesmannen har ført ordinært tilsyn med en kommune på barnehagefeltet i 2007 (Vennesla kommune). Tilsynet ble gjennomført i november 2007, og ble avsluttet i januar, dvs i 2008. Det foreligger rapport og tilbakemelding fra kommunen vedr lukking av avvik. Sluttrapportering i årsrapport for 2008.

Tilsynsobjekt	Tema - myndighetskrav	Ressurs-bruk	Kommentar
Vennesla kommune	Bhgloven § 16 ang § 17 styrerkrav § 18 øvrig personale § 19 politiattest § 20 taushetsplikt	Samlet ca 2 ukeverk	Metode: Systemrevisjon

Resultatområde 39

BARNEHAGELØFTET OG UTVIKLINGSARBEID

Resultatområde 39.1 – Utbygging

Barnehageutbygging har vært gjenstand for informasjon, påtrykk, press og påminning overfor kommunene de siste årene. Slik situasjonen nå ser ut, vil kun en kommune etter all sannsynlighet ikke nå målet om full barnehagedekning innen fristen (Søgne). I tillegg til avdelingens egen kontakt med denne og andre kommuner om temaet, har full barnehagedekning vært prioritert tema på Fylkesmannens (embetsledelse og avdelingsdirektører) kommunemøter med enkeltkommuner høsten 2007, blant dem Søgne. På disse møtene deltar foruten kommunens politiske og administrative ledelse også formannskap, kommunalsjefer og andre innkalte ansatte. I møterekken inngikk også møte med Farsund kommune, som ved flere anledninger har meldt om problemstillinger rundt ”økonomi, likeverdig behandling og full barnehagedekning, dvs ledig kapasitet”.

Resultatområde 39.2 - Kvalitetsutvikling

Tilførte statlige midler til kvalitetsutvikling er fordelt etter søknad fra kommunene. Tildelingen har skjedd på grunnlag av søknad til konkrete tiltak, ikke ut fra objektive kriterier. I samarbeid med Universitetet i Agder er det gjennomført flere dagskurs med sentrale tema. Fylkesmannen arrangerte høsten 2007 en studietur for kommunalt barnehageansvarlige til København, der temaet var kvalitet/kvalitetsutvikling i barnehagen og ikt i barnehagen. I studieturen inngikk besøk på Dansk evalueringsinstitutt og faglig bistand (ikt i barnehagen) fra lærerutdanningen i Kolding.

Betydelig press på kommunene angående barnehage-utbygging

Et samarbeid med prosjektet "Skal – skal ikke –" har resultert i deltagelse i prosjektet for alle barnehagene i Vennesla kommune – og et samarbeidsprosjekt på tre barnehager i Mandals-området om det flerkulturelle i barnehagen. Sistnevnte har skjedd med ressursperson fra NAFO som mentor.

Samarbeidet med UiA og førskolelærerutdanningen der er godt. Leder for førskolelærerutdanningen deltar blant annet på Fylkesmannens saksbehandlingssamlinger for barnehagefeltet i fylket. UiA tilbyr kurs mv for ansatte i sektoren, konkretisert gjennom en såkalt "kunnskapsmeny" for Kunnskapsløftet og Barnehageløftet, som sendes blant annet alle barnehager og skoler. Fylkesmannen legger stor vekt på samarbeidet med UiA på feltet.

Anslag på tidsbruk i 2007: Ca 0,5 årsverk

Resultatområde 39.3 – Nasjonale strategiplaner og andre særskilte satsingsområder

Fylkesmannen følger opp de nasjonale satsingene etter beste evne gjennom bla informasjon på saksbehandlersamlinger og i skriftlige oversendelser der det gjøres spesielt oppmerksom på strategiplaner etc. Vedr universell utforming har avdelingen deltatt i et arbeid med utforming av en fylkesstrategi om emnet i samarbeid med blant annet fylkeskommunen og Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen.

Vedr strategiplan for likeverdig opplæring for alle er ovenfor nevnt samarbeidsprosjektet ved tre barnehager i Mandalsregionen, initiert av oss. Vi har tidligere hatt en kursrekke for ansatet i barnehager i fylket om tematikken. Høsten 2008 skal vi være stedlig vertskap sammen med UiA for landskonferansen om likeverdig opplæring for alle.

Prosjektet "Menn i barnehagen" er frontet blant annet på yrkesvalgsmesse for Agderfylkene i 2007 og gjennom samarbeid med prosjektgruppe i fylket.

Tidsbruk: Ca 0.2 årsverk.

VEDLEGG/LENKER

Årsmelding fra samfunnsavdelingen

Lenke/Vedlegg:

[Årsrapport 2007 fra samfunnsavdelingen](#)

Årsrapport tilsyn barnevern 2007

Lenke/Vedlegg:

[Årsrapport 2007 - tilsyn barnevern](#)

Helse- og omsorgsmeldingen

Lenke/Vedlegg:

[Årsrapport 2007](#)

Vedlegg

Utdanningskontoret

[Årsrapportering tilsyn 2007](#)